

VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE
"HISTORISCHE VERENIGING SOEST"

VAN ZOYS TOT SOEST / 27e jaargang nummer 2

Foto omslag: Grote Melm voor de boerderij van Van Roomen. (zomer 1921)
Op het Jaagpad staat Cornelia (Kee) Van Roomen van Hofslot, rechts naast haar,
haar dochter Anna van Roomen (later gehuwd met Arie van de Breemer)
Zittend Willem van Roomen en links de meid Aal Huurdeman.

Historische Vereniging Soest
Opgericht 8 mei 1980.

Bestuur:

Voorzitter	: W.P. de Kam, Emmalaan 3 wim.de.kam@wolmail.nl	(035-5880048)
Secretaris	: J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57a johhilh@wanadoo.nl	(035-6018639)
Penningmeester	: P.Kuijpers, Nassaulaan 8 pkuijpers@12move.nl	(035-6013060)
Overige leden	: R.P. van Dorresteijn, Kolonieweg 6a r.v.dorresteijn@planet.nl	(035-6030234)
	J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57a johhilh@wanadoo.nl	(035-6018639)
	R.H. Kruiswijk, Specht 17 kruiswyk@wanadoo.nl	(035-6011084)
	Mevr. J.M. van de Poll, Reigerpad 54 jvdpoll@obsoest	(035-6017065)
	W. Routers, Cimbaal 19 routers@wanadoo.nl	(035-6010169)
	F. Stokhof de Jong, Korte Kerkstraat 1 stokhof-dejong@planet.nl	(035-6090833)
	P. v.d. Weij, P.C. Hooftlaan 34 petervanderwij@tiscali.nl	(035-6015779)

Redactiecommissie : J.E.J. Hilhorst, W.P. de Kam, W.C.J.M. Peters

Redactie-adres : Plasweg 57a, telefoon: 035 - 6018639
E-Mail: johhilh@wanadoo.nl

Homepage : www.hvsoest.nl

Omslag : W. Routers

Grafische verzorging : Drukkerij Practicum BV, Torenstraat 22a, Soest

Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

NOGMAALS HET SEMINARIE TE SOEST

G.J.M. Derks

De Rooms-Katholieke gemeenschap te Soest beschikte in de negentiende en twintigste eeuw over verschillende huisvestingsmogelijkheden voor de armen. Het meest bijzondere complex was het Rooms-Katholiek Armenhuis op de Bunt in Soest, in de volksmond bekend als "het Seminarie". Dit armenhuis stond onder toezicht van het R.K. Parochiaal Armbestuur en heeft bestaan van 1857/1858 tot circa 1940, toen het onbewoonbaar werd verklaard en vervolgens afgebroken. In de oorlogsjaren lagen hier volkstuinjes. Later werd op het terrein het busstation aangelegd voor de streekbussen van de firma W.C. Tensen, dat nog weer later plaats moest maken voor het nieuwe winkelcentrum van Soest-Zuid. Twintig jaar geleden, in het winternummer 1986-1987, is in van Zoys tot Soest door de heer W.A. Klein ook aandacht besteed aan de geschiedenis van het armenhuis en zijn bewoners. In de afgelopen maanden zijn echter verschillende nieuwe wetenswaardigheden boven water gekomen, die een nieuwe bijdrage over deze bijzondere plek in Soest rechtvaardigen. Een deel van de door de heer Klein vermelde gegevens zijn ten behoeve van de leesbaarheid in dit artikel opnieuw opgenomen. Verder bevat de vorig jaar verschenen bundel over de families Van 't Klooster en Van Klooster een artikel van mijn hand over het Seminarie en zijn bewoners, waaruit eveneens verschillende gegevens in deze nieuwe bijdrage zijn verwerkt.

De bezittingen van de R.K. armen te Soest

Het R.K. Parochiaal Armbestuur was verantwoordelijk voor de zorg voor de Rooms-Katholieke armen. Daartoe was zij onder andere afhankelijk van inkomsten uit de verhuur van landerijen en huizen. Deze bezittingen waren veelal verkregen uit, of met behulp van, legaten van rijke en/of kinderloze Soesder inwoners aan de armen. Blijkens een inwonerslijst van 1823 bezaten de "Roomsche Armen" destijds een vijftiental verspreid over

Soest gelegen panden, waarvan sommige in meerdere woningen waren opgesplitst. Een aantal van deze woningen was specifiek bestemd voor de huisvesting van de allerarmsten, waaronder ook de drie R.K. Armenhuisjes aan de Eemstraat 4, 6 en 8, waarover een en ander is te lezen in het herfstnummer 1998 van Van Zoys tot Soest.

Voor de geschiedenis van het Seminarie zijn vooral de bezittingen op de Bunt van belang, de buurt direct ten zuiden van de Soester eng, aan weerszijden van de Soesterbergsestraat. Daar

stonden op de voormalige heide al in het begin van de negentiende eeuw verschillende kleine arbeiderswoninkjes met daaromheen tuintjes en kleine perceeltjes bouwland. Het waren merendeels kleinschalige ontginningen door particulieren. Zij kregen hun bedoeinkjes in erfpacht van de gemeente Soest aangezien deze ontginningen plaatsvonden op gemeenschappelijke grond. Het zogenaamde Driftje herinnert er nog aan de tijd dat over dit pad de schapen van de Soester boeren vanuit de schaapskooien aan de rand van de eng naar de heide werden gedreven. De Rooms Katholieke Armen van Soest bezaten reeds aan het begin van de negentiende eeuw de grond tussen de latere Soesterbergsestraat, Verlengde Kolonieweg en het Driftje. Daarop stonden vier woningen. Ook aan de andere zijde van het Driftje bezaten zij een lapje grond met daarop een woning; dit lag ingeklemd tussen twee woningen van de diaconie.

De bouw van het R.K. armenhuis

Het Rooms-Katholieke armenhuis werd vermoedelijk eind 1857 gebouwd op het bovengenoemde terrein tussen het Driftje, de Verlengde Kolonieweg en de Soesterbergsestraat. Waarschijnlijk moesten twee van de bestaande woningen van de R.K. Armen daartoe worden afgebroken. Vermoed wordt dat de bouw van het armenhuis sterk werd gestimuleerd

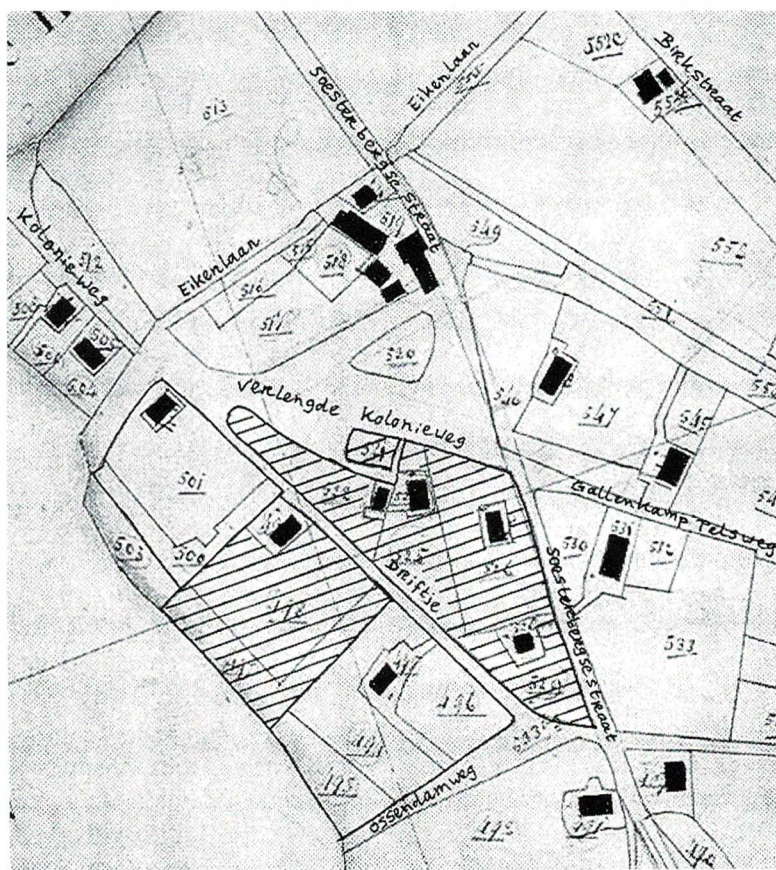
door Willem Steenhoff (1816-1880), pastoor te Soest van 1851 tot 1880, die op sociaal gebied zeer actief was in zijn parochie.

In de bewaard gebleven administratie van het schildersbedrijf J. Ebbenhorst & Zn - voortgezet door de familie Alders - is een aantekening te vinden dat op 12 januari 1858 de somma van 104 gulden is voldaan door "P. Ebbenhorst mr. timmerman, aannemer van de acht nieuwe armen woningen". Jan Ebbenhorst had "dezelfen geschilderd en beglaast volgens bestek en opgaaf van de september 1857". Pieter Ebbenhorst (1811-1870), timmerman, had blijkbaar het werk aangenomen en het beglazen en het schilderwerk uitbesteed aan zijn broer Jan Ebbenhorst (1812-1883). De gebroeders Ebbenhorst werkten overigens door de jaren heen gezamenlijk aan verschillende bouwprojecten in Soest. Veel van het schilderwerk aan de bezittingen van de armen werd verzorgd door Jan Ebbenhorst, die overigens zelf 32 jaar lang armmeester was van het R.K. Parochiaal Armbestuur.

Het nieuwe armenhuis was verdeeld in een achttal eenkamerwoningen, die met de ruggen tegen elkaar werden gebouwd, vier aan de zijde van het Driftje en vier aan de zijde van de Verlengde Kolonieweg. De woningen waren toegankelijk via een deur met een bovenlicht. Men kwam dan in een gangetje met een trap naar de zolder-

verdieping en daaronder een bedstede. De meeste alleenstaande bewoners gebruikten deze bedstede overigens als opbergplaats! In de kamer stond tegen de binnenmuur nog een bedstede. In de hoek daartegenover was een eenvoudige stookplaats in de vorm van een stenen plaat onder de schoorsteen, waaronder aan een grote haak de ketel kon

hangen. Door deze open stookplaats zaten de muren en de plafonds van de kamertjes onder de roetaanslag. Enig licht kon binnentreden door een gietijzeren raam in de voorgevel, waarvan het bovenste deel kon worden opengeklapt. In de grote gezinnen sliepen de kinderen gewoon op de vloer van de zolder.

Fragment van de Kadastrale minuut Soest, sectie C, blad 2, met een deel van de Bunt. Gearceerd de terreinen van de R.K. Armen te Soest met de daarop staande woningen.

De bewoners

De namen van de bewoners van het Seminarie zijn te vinden in de bevolkingsregisters over de periode ca 1855-1900, waarbij het overigens niet geheel duidelijk is of de huisjes steeds in dezelfde volgorde zijn ingeschreven. Er heeft nog geen onderzoek plaatsgevonden in het bevolkingsregister over de periode 1900-1915, dat niet op adres maar op de beginletters van de erin voorkomende familienamen is geordend, waardoor de bewoners van naast elkaar gelegen woningen niet zo maar zijn te achterhalen.

In de periode rond 1910-1920 kregen veel Soester straten een (nieuwe) naam en de daaraan gelegen woningen een huisnummer. Zo hadden de woningen in het Seminarie voortaan respectievelijk als adres Driftje 1, 3, 5 en 7 en Verlengde Kolonieweg 8, 10, 12 en 14. Het Driftje kreeg officieel die naam bij raadsbesluit van 31 oktober 1917. Door de vanaf 1915 bijgehouden woningkaarten - in combinatie met de gezinskaarten over dezelfde periode - zijn de bewoners van het Seminarie over de periode vanaf 1915 tot aan de afbraak te achterhalen, zij het dat de woningkaart van Driftje nr. 1 ontbreekt. Complicerend is voorts dat veel verschillende bewoners er maar kort woonden en dat men soms ook binnen het Seminarie verhuisde. Al met al is het niet eenvoudig om van de bewonersgeschiedenis een sluitend geheel te

maken. Overigens zal het met behulp van oude adresboeken mogelijk zijn om een en ander verder aan te vullen. Compleet is het volgende overzicht dan ook zeker niet; het accent ligt vooral op de periode tot circa 1900, waarbij de acht huisjes achtereenvolgens aan bod komen met hier en daar een uitstapje. Tevens is getracht enige indruk te geven van de sociale context van de bewoners en van de vele onderlinge (familie)verbanden. Verschillende familienamen duiken steeds weer op: het lijkt erop dat wanneer men eenmaal in armoede was vervallen, men daar soms meerdere generaties achtereenvolgens niet gemakkelijk meer aan kon ontsnappen! Illustratief is het grote aantal leden van de familie Van 't Klooster dat in het armenhuis heeft gewoond. Al direct vanaf het begin werden maar liefst drie van de acht woningen - de huisjes zes, zeven en acht - bewoond door een gezin Van 't Klooster!

Huisje één

In huisje nummer één woonde Wilhelmus Visser (1803-1871), van beroep boerenarbeider of daghuurder, in 1847 gehuwd met de kleermakersdochter Helena Bresser (1820-1880). Nadat zij hun intrek hadden genomen in het armenhuis werd hun oude huisje op de Bunt in 1859 afgebroken. Beiden zijn in het armenhuis overleden. Hun zoon Wilhelmus Visser (1854-1910), in 1888 getrouwd met Geertruida Grift

(1867-1915) werd de nieuwe hoofdbewoner. Vermoedelijk zijn zij omstreeks 1890 elders in Soest gaan wonen, waarna hun huisje waarschijnlijk werd betrokken door het gezin van zijn zuster Catharina Visser (1849-1916), sinds 1871 gehuwd met de arbeider Pieter Schouten (1834-1923). Pieter was een buitenechtelijke zoon van Johanna Schouten, weduwe van Anthonie de Bree, woonachtig in één van de drie R.K. armenhuisjes aan de Eemstraat in de Kerkebuurt. Hun zoon Pieter Schouten, geboren in 1875, was (waarschijnlijk) in Soest beter bekend als "Piet van Kaatje" of "Pieter Kaatje".

Een andere dochter, Marretje Visser (1847-1919), trouwde in 1867 met Dirk Dorresteyn. Dirk had familieleden met een oud, maar wat twijfelachtig beroep: zijn twee zusters, Cornelia (1829-1870) en Elisabeth Johanna (1836-1886), werkten o.a. in Nijmegen als "publieke vrouw". Dirk had later ook zelf familieleden in het Seminarie: zijn tante Aaltje Dorresteyn-de Ruijter, overleden in 1895, en later haar kleindochter Petronella Dorresteyn (1862-1911) getrouwd met de arbeider Thijmen Westhof (1849-1930). Van het echtpaar gezin Westhof-Dorresteyn zijn mij dertien kinderen bekend, geboren tussen 1880 en 1908, waarvan er maar liefst tien jong zijn overleden en één dood werd geboren. Een deel van dit drama

speelde zich af in het Seminarie!

Huisje twee

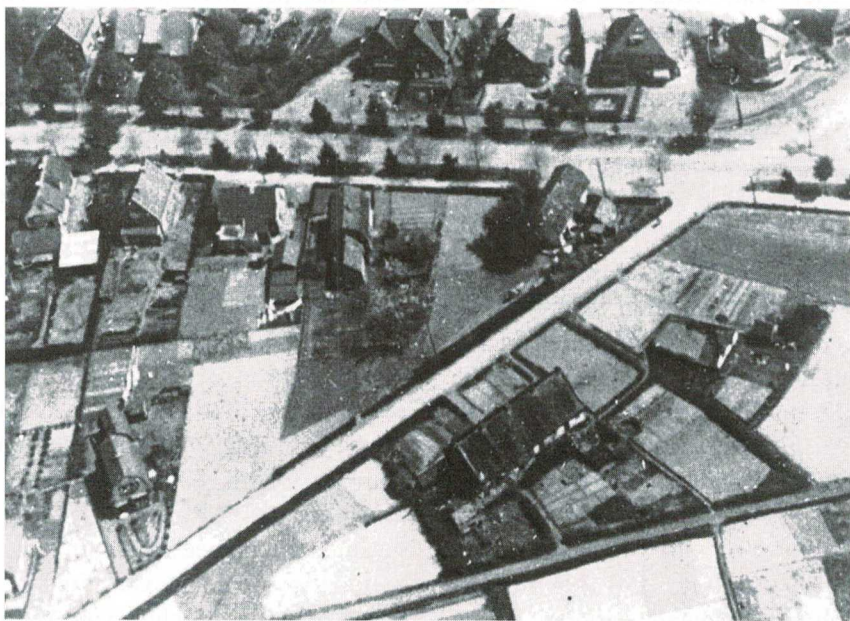
De buurvrouw van de familie Visser in huisje twee was Johanna Schothorst (1825-1868), weduwe van de arbeider Hendricus Kok (1811-1857), met wie zij eerder had gewoond te Hilversum en te Soest aan het Langeind en op Hees. Zij bewoonde het huisje met vier kinderen, waarvan er twee op jonge leeftijd in het armenhuis zijn overleden, waaronder ook het jongste dochtertje dat na het overlijden van haar man was geboren. Onduidelijk is nog waar na het overlijden van Johanna Schothorst de twee overgebleven kinderen (Ruth en Wilhelmina Kok) verder zijn opgegroeid. De nieuwe bewoners waren de arbeider en later slager Evert Papenburg (1842-1931) en zijn vrouw Margaretha Hilhorst (1852-1922), getrouwd in 1876. Evert was een buitenechtelijke zoon van de werkster Aartje Papenburg.

Huisje drie

Het eerste gezin dat in het derde huisje kwam te wonen was dat van Hendrik Pampus (1814-1889), boerenarbeider, en Antje van Fulpen (1823-1867). Zij kwamen met twee kinderen naar het Seminarie: Teunisje van Fulpen, een buitenechtelijke dochter van Antje van Fulpen, en zoon Klaas Pampus. In het armenhuis werden nog twee kinderen geboren die beiden zeer jong zijn

gestorven; de hygiënische kennis, gewoonten en omstandigheden zullen er niet optimaal geweest zijn. Antje van Fulpen en Hendrik Pampus overleden beiden in het Seminarie, respectievelijk in 1867 en 1889. Teunisje van Fulpen (1849-1933) trouwde in 1873 met Hendrik Westhof (1849-1920), arbeider, welk huwelijk in 1894 werd ontbonden. Haar zoon Matthijs Westhof, geboren in 1876 woonde enige tijd bij zijn grootvader in het Seminarie. Klaas Pampus (1855-1933) trouwde in november 1879 met Wilhelmina van 't Klooster (1857-1907), eveneens opge-

groeid in het armenhuis. Bij het huwelijk werd een buitenechtelijke dochter Antje erkend. Het gezinnetje kwam in Amersfoort te wonen, waar Wilhelmina in 1907 overleed. Haar man Klaas Pampus overleed in 1933 weliswaar in Utrecht, maar woonde toen wederom in het Seminarie te Soest, op het adres Driftje 5. Hij keerde dus terug naar de armoedige plek van zijn jeugd. E. Heupers noemde hem in een van zijn publicaties in een rijtje karakteristieke dorpstypen met bijnamen, maar "Pampus" was de echte naam van deze familie!

Vogelvluchtopname van een deel van de Bunt te Soest met op de voorgrond het Seminarie, tussen het Driftje (voor) en de Verlengde Kolonieweg (achter). Op de achtergrond de met bomen beplante Soesterbergsestraat.

Huisje vier

De eerste bewoners van het vierde huisje waren Lena van Velzen (1787-1860) en haar broer Dirk van Velzen (1796-1858). Beiden waren buitenechtelijke kinderen van Willemijntje Mensen van Velzen (1757-1827). Dirk was arbeider en overleed ongehuwd in oktober 1858, na slechts enkele maanden in het Seminarie gewoond te hebben. Zijn zuster Lena van Velzen was in 1806 getrouwd met de protestante Melcherd de Waal en in 1827 met Johannes Albertus Beckers, afkomstig van het Duitse Sonsbeck. Lena overleefde haar broer bijna twee jaar en overleed in het Seminarie in augustus 1860.

Het verhaal van de volgende bewoners is ook een klein drama. Dat waren de boerenarbeider Aart Reijerse (1820-1862) die eind 1861 na het overlijden van zijn vrouw Cornelia Everts met drie zeer jonge kinderen was achtergebleven. Aart werd maar 42 jaar oud en overleed in het Seminarie op 4 maart 1862. De drie weeskinderen zullen toen wel bij familie zijn ondergebracht of tegen vergoeding in een ander gezin zijn opgenomen. De jongste zoon Hendrik Reijerse werd maar bijna drie jaar oud en overleed in april 1862.

Na Aart Reijerse werd het huisje enige tijd bewoond door de in Soest geboren daghuurdersdochter Grietje Verschuur (1825-1901), weduwe van de werkmans Jan Bijleveld, met wie zij eerder in Naarden woonachtig was.

Huisje vijf

Huisje vijf werd aanvankelijk korte tijd bewoond door de daghuurder Gijsbert Sukel (1803-1888), diens vrouw Jannetje Kolfschoten (1811-1878) en hun kinderen. Hun zoon Wouter Sukel (1840-1928) woonde later met zijn vrouw Christina Antonia te Stroet (1842-1901) ook enige jaren in het Seminarie. Jaren later was hij nog bekend als “Wouter van de Bisschop van het Seminarie”. Nog onduidelijk is waar dat “bisschop” vandaan kwam. Hij woonde aan het einde van zijn leven op de oude mannenzaal in het St. Josephklooster aan de Steenhoffstraat te Soest. Zijn dochter Jacoba Sukel (1884-1962) - in de wandeling “Koos” - was volgens de familieoverleveringen het mooiste meisje van de Bunt. Zij trouwde in 1895 met Leendert van 't Klooster (1882-1947), alias “Leendert de Tuter”, eveneens woonachtig in het Seminarie.

Na de familie Sukel werd huisje vijf nog korte tijd bewoond door de zadelmaker en behanger Joannes Franciscus Pouwelsen (1801-1861), weduwnaar, en vervolgens door de ongehuwde broers Cornelis Staal (1808-1863) en Gijsbert Staal (1804-1889). Zij waren zoons van de Soesder smid Jan Staal die woonde in een huis annex smederij achter de R.K. kerk, welk pand ook eigendom was van de R.K. Armen te Soest! Na de dood van hun vader in 1842 hadden zij de smederij voortgezet

met hun oudere, eveneens ongehuwde broers Hendrik Staal (1789-1850) en Dirk Staal (1802), in 1859 vertrokken naar Amersfoort. Zij waren door tegenspoed en verliezen in de financiële problemen geraakt en hadden de smederij aan de kant moeten doen, nadat alle gereedschappen en materialen op 22 september 1856 in het openbaar waren verkocht. Cornelis Staal overleed in april 1863 in het Seminarie. Zijn broer Gijsbert vertrok drie maanden later naar Amersfoort, waarna de boerenknecht Nicolaas Hilhorst (1798-1871) in het huisje kwam wonen. Hij was weduwnaar van Marritje Velthuijzen en de grootvader van de eerdergenoemde Margaretha Papenburg-Hilhorst van huisje nummer twee. Haar broer Nicolaas Hilhorst (1847-1923), landarbeider, in 1878 gehuwd met Maria Wijnhoff (1859-1938), woonde later ook in het Seminarie en wel aan de zijde van de Verlengde Kolonieweg. Dit stel was respectievelijk beter bekend als "Klaas Buk" en "Mie Keu". Volgens de heer Klein waren zij gescheiden, maar daar is in de bevolkingsregisters, gezins- en woningkaarten niets van gebleken. Vermoedelijk was dit dan ook niet juist. Mie woonde als weduwe overigens aan de zijde van het Driftje. De opmerking van de heer Klein dat zij het met haar tien kinderen het moeilijkst gehad zou hebben kan echter wel eens kloppen. Mie Keu raakte namelijk geestelijk in de knoei

en overleed niet in het Seminarie maar in het krankzinnigengesticht te Rosmalen. Daar werd zij sinds juli 1934 verpleegd, maar had daar voordien ook al eens een jaar doorgebracht.

Huisje zes

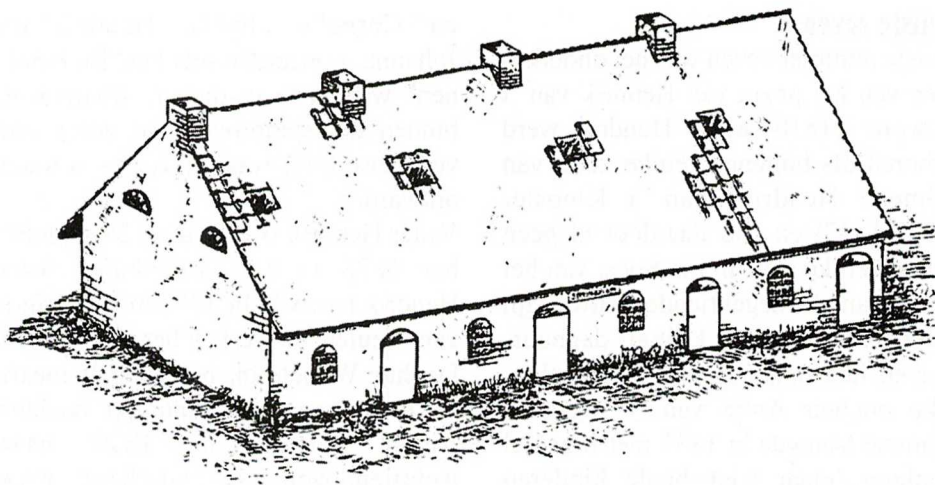
Huisje nummer zes werd bewoond door Jan van 't Klooster Jacobsz (1816-1867). Hij was aanvankelijk daghuurder, maar verdiende later de kost als horloge- en klokkenmaker. In 1839 was hij getrouwd met zijn verre achternicht Rijkje van 't Klooster (1809-1881), uit een andere tak van dezelfde familie. Zij woonden hier met hun dochters Heintje (1844) en Dirkje (1849) en zoon Theunis (1847). Kort na hun intrek in het armenhuis verliet vader Jan zijn gezin en vertrok naar Utrecht. Het echtpaar scheidde in 1861 en Jan hertrouwde in 1864 in Utrecht met Maria Clasina de Grijff, met wie hij later naar Soest terugkeerde. Rijkje bleef tot aan haar dood in 1881 in het armenhuis wonen, maar dochter Dirkje moest gaan werken in Leusden. Later trouwde zij met Hendrik van den Brink, met wie zij woonde in de Koekoek op de Bunt te Soest, dichtbij het Seminarie. Dirkje - in de wandeling "Dit" - werkte als baker en assisteerde bij vele geboorten in de omgeving. Zij overleed in Soest in 1920. Haar broer Theunis verdiende de kost als veldarbeider en overleed ongehuwd in 1913.

Huisje zeven

Huisje nummer zeven was het onderkomen van het gezin van Hendrik van 't Klooster (1810-1878). Hendrik werd geboren als buitenechtelijke zoon van Tijmetje Hendriks van 't Klooster (1787-1847) en had daardoor al geen gemakkelijke start in het Soest van het begin van de negentiende eeuw. Zijn moeder verdiende de kost als daghuurster en had ook nog een buitenechtelijke dochter Antje van 't Klooster. Tijmetje trouwde in 1831 met Machiel Banhout, maar haar beide kinderen werden bij het huwelijk niet erkend. Hendrik verdiende aanvankelijk de kost als arbeider. In 1840 trouwde hij met Elisabeth Veenendaal (1811-1849) uit Amersfoort, maar had bij haar geen kinderen. In 1851 stapte hij voor de tweede maal in het huwelijksbootje en wel met Johanna van Velzen, dochter van Menks van Velzen en Antje van 't Klooster. Menks was een broer van de bij het huisje nummer vier vermelde Lena en Dirk van Velzen. Hendrik en Johanna bewoonden vermoedelijk een van de oude woningen van de R.K. Armen die al voor de bouw van het armenhuis op dit terrein stonden. Hun huisje werd in 1859 afgebroken nadat zij met hun kinderen Hendricus (1853) en Wilhelmina (1857) naar het nieuw gebouwde armenhuis waren verhuisd. Daar werden nog vijf kinderen geboren, namelijk Theunis (1863), Johanna (1865, jong gestorven), Johanna (1868)

en Cornelis (1871). Hendrik en Johanna probeerden met het "kaarsspinnen" wat bij te verdienen. Kaarden is binnen het spinproces een vorm van voorbereiding waarbij vezels worden ontward.

Vader Hendrik overleed op 29 september 1878 in het armenhuis. Zoon Hendrik trouwde in 1877 met Gerrigje van Keulen en verliet het armenhuis. Dochter Wilhelmina beviel op 26 maart 1878 van een buitenechtelijke dochter Antje, vertrok in 1879 naar Achttienhoven en naderhand naar Amersfoort. In november 1879 trouwde zij met Klaas Pampus, eveneens opgegroeid in het seminarie en reeds vermeld bij huisje nummer drie. Zoon Menks van 't Klooster verliet in 1883 het armenhuis en vertrok naar Utrecht. Zijn jongere broer Theunis van 't Klooster duikt later in Deventer op, waar hij in 1890 trouwde met Aaltje Kiezebrink en een eigen gezin stichtte. Dochter Johanna van 't Klooster woonde en werkte in Maartensdijk, Zeist, Linschoten en het Zuid-Hollandse Hekendorp, trouwde in 1894 met Gerardus Elschot en woonde jarenlang in de Eemstraat in de Soester Kerkebuurt. De jongste zoon Cornelis van 't Klooster overleed ongehuwd in 1893.

Impressie van het Seminarie naar de beschikbare gegevens getekend door Carol van Doorn.

Huisje acht

Huisje nummer acht werd bewoond door Thijmetje Koelen (1807-1890), weduwe van Theunis van 't Klooster (1801-1854), in leven daghuurder en boerenarbeider. Thijmetje verdiende ook zelf de kost als boerenarbeidster. Zij had bij Theunis van 't Klooster veertien kinderen, waarvan er zeven zeer jong kwamen te overlijden en een dood geboren werd. Toen zij in het nieuwe armenhuis kwam te wonen nam zij vier van haar kinderen mee: Theunis (1828), Dirkje (1831), Geertje (1839) en Jacobus (1843). Waarschijnlijk kwam in december 1859 ook zoon Hendrik (1835) hier wonen, na elders als arbeider gewerkt te hebben. Dochter Dirkje woonde en werkte deels buiten huis, onder meer in Hilversum

en Baarn. In 1871 trouwde zij met de weduwnaar Teunis de Ruijter uit Baarn. Haar jongere zuster Geertje woonde en werkte onder andere als dienstbode in De Bilt en trouwde in 1874 met Evert de Ruijter, een broer van haar zwager Teunis.

Zoon Theunis werkte als boerenarbeider vertrok in 1862 uit het armenhuis. Hij trouwde in dat jaar met Petronella Bakker, dochter van schoenmaker Hendrik Bakker en van Maria van 't Klooster. Deze Maria van 't Klooster (1813-1896) woonde vanaf circa 1880 tot aan haar overlijden in april 1896 ook in het Seminarie. Bij haar intrek in het armenhuis was zij al tweemaal weduwe: eerst van eerder genoemde Hendrik Bakker, daarna van Gijsbert Kool.

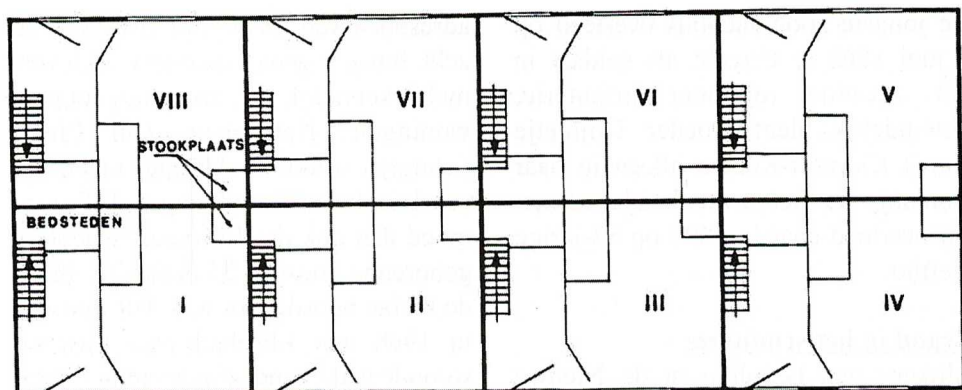
De jongste zoon Jacobus overleed op 3 juni 1868 te Utrecht als soldaat in het zevende regiment infanterie. Uiteindelijk bleef moeder Thijmetje van 't Klooster-Koelen alleen in haar woninkje in het armenhuisje achter. Zij overleed daar in 1890 op 83-jarige leeftijd.

Brand in het seminarie

Blijkens een berichtje in de Nieuwe Amersfoortsche Courant zijn op zaterdag 14 mei 1892 twee van de acht huisjes “meer bekend onder den naam >>Seminarium<<” totaal uitgebrand, terwijl de andere huisjes door het bluswater nogal wat schade hadden opgelopen. De brand was ontstaan doordat een vijfjarig kind, alleen thuis gelaten, met lucifers had gespeeld waarna het huis “binnen weinige oogeblikken” in vlam stond. In het bericht wordt tevens vermeld dat de brandweer spoedig ter plaatse was en gebruik maakte van de in de buurt aanwezige brandkranen en voorts dat de boedels niet verzekerd waren. Dat laatste is niet verbazingwekkend gezien de armoede onder de bewoners.

Afgaande op de vermelding van het vijfjarige kind moet de brand ontstaan zijn in het huisje van Pieter Schouten (huisje één) of in dat van Nicolaas Hilhorst, alias Klaas Buk (huisje vijf). Alleen in de gezinnen van deze personen was in mei 1892 een vijfjarig kind in leven. Opmerkelijk is dat in het

adresboek van 1894 voor twee van de acht huisjes geen bewoners zijn vermeld, kennelijk de beide uitgebrande woningen. Het gezin van Pieter Schouten woont er dan niet meer, dat van Nicolaas Hilhorst nog wel. Ik vermoed dan ook dat Johannes Schouten, geboren te Soest op 25 december 1886, de kleine boosdoener was. Hij trouwde in 1908 met Elisabeth van Laar en woonde nadien met zijn gezin in Baarn. Het andere uitgebrande huisje was waarschijnlijk het huis dat omstreeks 1890 werd betrokken door Theunis van 't Klooster (1833-1895) en zijn vrouw Maria Magdalena Brits (1840-1911), die eerder een tiental jaren in het Soesterveen hadden gewoond. Het stel had twee kinderen: Gerrit van 't Klooster (1879-1917), arbeider, alias “Gart de Tuter” en Leendert van 't Klooster (1882-1947), alias “Leendert de Tuter”. Theunis van 't Klooster werkte als arbeider en bezembinder. Na de brand vertrokken zij waarschijnlijk naar het naastgelegen huisje, bewoond door zijn naamgenoot en verre verwant Theunis van 't Klooster (1847-1906), arbeider, later gehuwd met Alida Daselaar. Theunis (die van 1833) overleed in 1895 in het Seminarie. Zijn zoon Leendert was metselaar en trouwde in 1905 met Jacoba Sukel die als jong meisje met haar ouders en zusjes ook in het Seminarie had gewoond. Zie hiervoor bij huisje vijf.

Plattegrond van het Seminarie.

Andere, opmerkelijke bewoners van het Seminarie

Ook in de laatste jaren van het bestaan van het Seminarie woonden er Van 't Klooster's. Aan de zijde van de Verlengde Kolonieweg woonde op nummer acht Hendrik van 't Klooster (1865-1937) alias "Dropje". Deze Hendrik was een zoon van eerdergenoemde Theunis van 't Klooster en Petronella Bakker, vermeld bij huisje acht. Hendrik was gehuwd (geweest) met Geertruida Maria van Soest (1862-1921). Dropje verdiende - net als eerdergenoemde Klaas Pampus - wat bij met het maken van heidebezems en heideboenders die hij in de omgeving verkocht. De heideboenders waren erg in trek bij melkveehouders en melkventers die deze boenders gebruikten bij het schuren van de melkbussen. Dropje overleed op 10 september 1937 in het Seminarie.

Ook Teunis van 't Klooster (1867-1947), de jongere broer van Dropje, woonde enige tijd in het Seminarie, in het huisje genummerd Verlengde Kolonieweg 14. Hij woonde daar vanaf 2 maart 1937, maar vertrok op 14 maart 1940 naar de Soesterbergsestraat, vermoedelijk in verband met de onbewoonbaarverklaring en de sloop van het Seminarie. Teus werd door de buurtkinderen nogal geplaagd. Hij was destijds ook bekend als "Teus de Voddenman" en nog minder netjes als "Teus de Poeperd". Aanvankelijk was hij groenteboer. Zijn vrouw Petronella Bosboom was in 1923 overleden. Er wordt wel beweerd dat zij hem had verlaten, maar daarvoor zijn in de bevolkingsregistraties van de gemeente Soest geen bewijzen te vinden. Teus woonde in het seminarie met zijn dochter Anna van 't Klooster (1917-1984) en haar buiten-

echtelijke zoon Cornelis. Anna trouwde later met Hendrikus Seezink, kachelmonteur. Hendrikus was ook niet onbekend met het Seminarie, want een van de woninkjes werd jarenlang bewoond door zijn ongehuwd gebleven tante Johanna Seezink (1871-1949), beter bekend als “Zwarte Hanna”. Zij heette Seezink en niet Sezing, zoals de heer Klein in zijn artikel haar naam spelde. Zij werd net als Teus geplaagd door de buurtkinderen en ging dan tot groot vermaak van jong en oud de kinderen achterna met een heibezem!

Verdere correcties en aanvullingen

Ten slotte volgen hier nog enkele correcties en aanvullingen. De heer Klein noemt in zijn artikel ook nog als bewoners Ab Smeeing (Driftje) en het echtpaar Herman Dokter en Hanna Groen (Verlengde Kolonieweg). Hetgeen de heer Klein destijds uit de overleveringen optekende bleek bij nader inzien niet geheel in overeenstemming met de officiële bronnen.

Zo bleek de juiste naam van Herman Dokter volgens de burgerlijke stand Jurrien Hermen Docter te zijn. Hij was geboortig van het Gelderse Oldebroek, doch opgegroeid in Apeldoorn waar zijn vader achtereenvolgens wordt vermeld als bakker-winkelier, reiziger en bleker. Herman trouwde in 1904 in Soest met Johanna (Hanna) de Groen en woonde met haar op de Verlengde Kolonieweg 14. Hij overleed in 1936 in

Utrecht, waarna Hanna, zijn weduwe, nog enige tijd aan de zijde van het Driftje woonde. Zij was een dochter van de veldarbeider Gijsbert de Groen (1843-1914) en Heintje van 't Klooster (1844-1927) en een kleindochter van de horloge- en klokkenmaker Jan van 't Klooster, de eerste bewoner van huisje zes van het Seminarie! Toen het Seminarie werd afgebroken vertrok Hanna naar de Koninginnelaan. Haar jongste zuster Gijsberta de Groen (geboren in 1888), trouwde in 1915 met Antonius Hilhorst (geboren in 1894), zoon van Klaas Buk en Mie Keu, en had dus ook een man met een “Seminarie-verleden”.

Voorts was Albertus Smeink de eigenlijke naam van de door de heer Klein vermelde Ab Smeeing. Hij was in 1855 in Nijkerk geboren als zoon van een klompenmaker en zelf groenteboer van beroep. Hij woonde niet aan de zijde van het Driftje maar aan de Verlengde Kolonieweg 12, waar hij in 1926 overleed. Met zijn vrouw Hendrika Voortman was hij eerder in Amersfoort en Nieuwer-Amstel woonachtig. Na het overlijden van Ab Smeink werd zijn huisje betrokken door de electriciën Johannes Philippus Kriege, geboortig van Woerden, en zijn veel oudere vrouw Grietje van Fulpen (1875-1950). Zij hadden eerder in een woonwagen aan de Hofslottersteeg gewoond, als ik de gegevens op de gezinskaart goed interpreteer. Grietje was eerder gehuwd

geweest met de arbeider en bezembinder Evert Kool (1843-1919), wiens moeder Maria Kool-van 't Klooster in 1896 in het Seminarie was overleden. Zelf was Grietje een buitenechtelijke dochter van de eveneens in het Seminarie overleden Grietje van Fulpen

(1853-1929), later gehuwd met de arbeider Hendrik Hasselbach (1846-1930). Johannes Philippus Kriege en Grietje van Fulpen vertrokken in 1927 naar Woerden, waar zij op steeds wisselende adressen woonachtig waren, en waar Grietje in 1950 is overleden.

GERAADPLEEGBE BRONNEN:

BEDRIJFSADMINISTRATIE VAN HET SCHILDERSBEDRIJF J. EBBENHORST & ZN TE SOEST. (PARTICULIERE COLLECTIE)

GEMEENTEARCHIEF SOEST: ADRESBOEK 1894 (KOPIE); BURGERLIJKE STAND; BEVOLKINGSREGISTERS PERIODE VOOR 1861 (BLADEN 340 EN 414-416), 1861-1879 (BLADEN 343-350), 1880-1890 (DEEL 2, BLADEN 106-114), 1890-1900 (DEEL 2, BLADEN 122-129); WONINGKAARTEN DRIFTJE EN VERLENGDE KOLONIEWEG, DIVERSE GEZINSKAARTEN.

NIEUWE AMERSFOORTSCHE COURANT, WOENSDAG 18 MEI 1892. (ARCHIEF EEMLAND, AMERSFOORT)

HUA, NOTARIEEL ARCHIEF, INVNR. 2168 (NOT. J.A. VAN STEIJN), AKTEN 804 EN 811 (JAAR 1856). (FAMILIE STAAL)

GERAADPLEEGBE LITERATUUR:

G.A. BOOMSMA. NIJMEEGSE LICHTEKOOLEN. IN: ZOEKLICHT 2005. GENEALOGISCHE HERALDISCHE BUNDEL. NIJMEGEN, 2005.

G.J.M. DERKS. DE R.K. ARMENHUISJES AAN DE EEMSTRAAT. IN: VAN ZOYS TOT SOEST, JRG. 19, NR. 2 (HERFST 1998), BLZ. 1 T/M 8.

G.J.M. DERKS, H.A. VAN HEES, A.W.K. VAN 'T KLOOSTER EN L.F. VAN DER LINDEN. VAN 'T KLOOSTER EN VAN KLOOSTER DOOR DE EEUWEN HEEN. GEZAMENLIJKE UITGAVE VAN DE HISTORISCHE VERENIGING SOEST EN DE HISTORISCHE KRINGEN EEMNES EN HOOGLAND, 2005.

E. HEUPERS. BIJNAMEN EN BIJGELOOF. IN: SOEST, BLZ. 13-26. UITGAVE TER GELEGENHEID VAN HET 12½-JARIG AMBTSJUBILEUM VAN MR. S.P. BARON BENTINCK OP 1 JUNI 1959.

W.A. KLEIN. HET SEMINARIE OP DE BUNT, HET HUIDIGE SOEST-ZUID. IN: VAN ZOYS TOT SOEST, JRG. 7, NR. 3 (WINTER 1986-1987), BLZ. 3-12.

GERAADPLEEGBE WEBSITES:

WWW.DICKVANFULPEN.COM
(AANVULLINGEN FAMILIEGEGEVENS VAN FULPEN)
WWW.GENLIAS.NL
(BURGERLIJKE STAND)
WWW.DEWOONOMGEVING.NL
(KADASTER, MINUUTPLAN SECTIE C, BLAD 2, OAT)

GESCHIEDENIS VOOR DE JEUGD, ook voor volwassenen interessant.

Wim de Kam

Als HVS en Stichting Museum Oud Soest willen we de belangstelling voor de geschiedenis van Soest ook bevorderen bij de jeugd van Soest.

Daarom wordt al gedurende een reeks van jaren meegewerkt aan het project 'Jet en Jan in 1910'. Dat is een project gericht op groep 5 van de basisscholen. Getracht wordt via lessen op school en in het museum inzicht te geven in het leven van de periode rond 1910.

Recent is de historische vereniging benaderd door Kunst Centraal te Utrecht om medewerking te verlenen aan een nieuw kunstzinnig project. Het hoofddoel van het project is om kinderen door middel van kunst en cultuur kennis te laten maken met Nederlandse verhalen uit de geschiedenis en uit hun eigen omgeving. Als nevendoelen zijn geformuleerd:

- kinderen maken kennis met een historisch verhaal in boek of spelvorm;
- kinderen maken kennis met een schrijver of verteller die historische verhalen schrijft
- kinderen maken kennis met literatuurgeschiedenis
- kinderen leren een vertaling maken van literatuur van vroeger naar een eigentijdse variant

- kinderen schrijven een verhaal waarin de eigen historische omgeving een duidelijke rol speelt
- kinderen maken kennis met het cultureel erfgoed in eigen leefomgeving
- kinderen presenteren hun verhaal en maken zo kennis met voordracht.

Het project start op school waar een schrijver op bezoek komt en een historisch verhaal gaat voorlezen en toelichten. Vervolgens krijgen de leerlingen een rondleiding in een historische omgeving. Daarna moeten de leerlingen zelf op onderzoek uit om gegevens te verkrijgen die betrekking hebben op een bepaald moment in de geschiedenis van de eigen woonplaats. Ze moeten zelf een verhaal gaan schrijven. Die verhalen worden gebundeld in een boekje.

Het project is bedoeld voor de groepen 7 en 8 van het basisonderwijs. Naast de scholen en de historische vereniging is er ook een rol voor de openbare bibliotheek (Idea)

Voor Soest is de keuze gevallen op het historische verhaal over Ferdinand Huyck dat geschreven is door Jacob

van Lennep. Officieel heet het tweede hoofdstuk van het in 1840 voor het eerst uitgegeven boek “Waarin men lezen zal wat er in en voor de herberg te Soest voorviel”. Als men dit hoofdstuk nog eens in z’n oorspronkelijke vorm wil nalezen dan kan men proberen het boek te lenen bij de bibliotheek maar men kan ook de inhoud vrij gemakkelijk nalezen op internet. Vul op www.google.nl de woorden ‘Ferdinand Hucyk’ in en u bent gelijk op het goede spoor. Het is een prachtig verhaal. Is het historisch ook juist?

In de inleiding voorafgaande aan het boek staat: “Deze roman draagt de kenmerken van de romantiek. Zo verschuilt de schrijver zich achter de Heer P. en Mej. Stauffachter, in wier papieren dit boek werd gevonden. En mej. Stauffacher een beetje critiserende – hij weet niet, of gebeurtenissen en toestanden alle overeenkomen met de tijd waarin het verhaal valt – verontschuldigt de schrijver zichzelf over zekere historische onnauwkeurigheid die men in zijn werk zou kunnen aanwijzen, gelijk men in het vroegere gedaan had”.

Het is duidelijk: fictie en non fictie lopen door elkaar. Aannemelijk is wel dat de schrijver op een voettocht de herberg in de Kerkebuurt te Soest heeft bezocht.

Het in prachtige stijl geschreven boek is voor de jeugd te moeilijk om te begrijpen. Gelukkig zijn in de serie

Gulden Sporen klassieke verhalen opnieuw voor de jeugd verteld. Wat betreft het verhaal over Ferdinand Huyck is dat gedaan door de schrijver Klaas van der Geest (1903-1964) met als titel “De ruziezoeker”. Het aldus sterk verkorte verhaal heb ik op verzoek bewerkt en aangevuld met enkele aspecten uit de geschiedenis van Soest. Het korte bewerkte jeugdverhaal treft u hieronder aan. Daarna zullen enkele bewerkingen nog worden toegelicht.

DE RUZIEZOEKER IN EEN HERBERG TE SOEST

(een vertaling en bewerking van het klassieke verhaal over Ferdinand Huyck)

In de zomer van 1839 kwam ik na een reis door Italië terug in Nederland, mijn vaderland. Ik verheugde me dat ik na een afwezigheid van twee jaar weer volop mijn moedertaal hoorde spreken. De eerste nacht na mijn terugkomst logeerde ik bij een vriend. Die bracht me ’s morgens heel vroeg met een rijtuig naar Amersfoort. Daar begon ik om half zeven ’s morgens mijn voettocht naar Naarden. Vanuit Naarden zou ik de schuit nemen naar Amsterdam, waar mijn ouders woonden.

Het was een mooie, zomerse ochtend. Er was bijna geen wind en het begon drukkend heet te worden. In het noord-

westen pakten dikke, donkere wolken zich samen.

Door mijn uiterlijk zag ik eruit als een eenvoudig koopman. Mijn versleten kleren waren niet geschikt om struikrovers in verleiding te brengen mij te overvallen. Mijn pistolen en degen, die ik in het buitenland steeds bij me had gedragen, had ik samen met m'n overige bagage meegegeven met een vrachtrijder die naar Amsterdam zou rijden. Ik droeg slechts een klein pakje aan een stok over mijn schouder.

Zo stapte ik welgemoed door de Birk tot ik de kerktoeren van Soest boven de bomen uit zag verrijzen. Ik besloot daar in het dorp enige verversingen te gebruiken.

Bij de herberg in de buurt van de kerktoeren stonden veel boerenwagens en karren. Ook stond er een ouderwetse koetskar waar tegen een man leunde met een lange rode mantel. Mijn aandacht werd echter getrokken door een stoet van kinderen die twee aan twee in een rij het plein bij de dikke lindeboom overstaken. De klompjes van de kinderen kletterden op de straatklinkers. Voor de stoet liep een jongeman in deftige donkere kleren. Waarschijnlijk was het de schoolmeester. Het vreemde was echter dat hij in zijn hand een kooi droeg met daarin duiven.

Alras verdween de stoet achter het gebouw dat het gemeentehuis van het dorp leek te zijn.

In de herberg, waar ik binnen ging, trof ik meer volk aan dan ik er die dag had verwacht. Er bleek een graanverkoopling te worden gehouden en tussen de vele boeren, die uit de omtrek gekomen waren, slenterde een joodse marskramer, die me niet onbekend voorkwam. Voor de toonbank stond tot m'n verbazing een veldwachter die een glaasje jenever achterover sloeg. Hij had een veel te kleine politiepet op die nog uit de Franse tijd leek te zijn overgebleven. Hij bestelde nog een glaasje bij het jonge meisje dat achter de toonbank stond. Het was een knappe jongedame die blijkbaar haar nette zondagse kleren had aangetrokken en een muts op had voorzien van zilveren oorijzers. Ook had ze een halssnoer van dikke bloedkralen. De veldwachter zei tegen mij: "Wie bent u?"

Ik zei: "Huyck. Ferdinand Huyck is mijn naam".

Hij zei daarop "Huyck? Huyck waar heb ik die naam eerder gehoord?"

Ik gaf op zijn vraag geen antwoord maar stelde zelf vrijpostig een vraag aan hem. "Wat brengt u al zo vroeg hier?", waarbij het mij verbaasde dat hij in zijn functie sterke drank gebruikte.

"Och man", sprak de veldwachter, "de witte wieven hebben vannacht hier weer zo vreselijk gespookt. Ik ben de hele nacht samen met de nachtwachters in touw geweest".

"Witte wieven?", vroeg ik enigszins

ongelovig.

“Ja, witte wieven, dat zijn de nonnen die uit het klooster zijn verjaagd dat hier gestaan heeft tussen de kerk en de kloosterboerderij. Die nonnen hebben zich verstopt in de onderaardse gangen die hier in de Kerkebuurt nog zijn. Bij nacht en ontij komen ze naar boven. Ze plaatsen steeds verboden kruisbeelden achter de kerk en als we er aan komen om ze weg te halen verstoppen ze die weer. Ik, ik...”

Plotseling onderbrak de veldwachter zijn verhaal en na een blik door het raam naar buiten dook hij enigszins weg achter een pilaar bij de toonbank. De onderbreking van zijn verhaal kwam me goed uit want m'n maag rammelde en ik wilde een boterham bestellen. Net toen ik wilde bestellen kwam er een man binnen die er uitzag als een dorpsomroeper. Hij riep met luide stem: “Reijer Oosterbeek, je moet meteen naar het Lange Eind gaan om te zorgen dat de weg daar veilig is en er geen gespuis rondloopt”.

De veldwachter voelde zich aangesproken en ging daarna snel de herberg uit. Ik meende in één oogopslag de nodige opluchting te zien bij de waard, de boeren en andere gasten.

Opnieuw wilde ik m'n boterhammen bestellen maar dit keer kwam de marskramer tussenbeide. Hij drong erop aan, dat ik iets van hem zou kopen en om snel van hem af te zijn, nam ik een kurkentrekker, die me waarschijnlijk

nog wel eens van pas zou komen. Ik had er geen spijt van de man niet ruw afgewezen te hebben. Want toen een beschonken kerel, die ruzie zocht, zijn mes trok om me te lijf te gaan voelde ik me alles behalve op mijn gemak. Ik had mijn vriend, bij wie ik die nacht gelogd had, verteld dat ik via Soest naar Naarden zou lopen. Hij zei toen: “Pas in Soest maar op want de Soesters staan bekend als bekkensnijders”. Toen ik gevraagd had wat dat betekende vertelde hij me dat boerenknechts die zich vervelen in herbergen vlak voor de gasten een mes in tafel steken. Als de gast zo'n mes verwijderde moest hij vechten met de eigenaar van het mes. Wilde de gast niet vechten dan werd hij door anderen vastgegrepen en kreeg hij een kerf in z'n gezicht. Sommigen waren zelfs trots op zo'n kerf in hun gezicht.

Hoewel ik het mes van de dronken man niet had afgepakt voelde ik niet voor een gevecht en zeker niet voor een snee in m'n gezicht.

Geen van de boeren scheen partij voor me te durven kiezen toen de dronken man mij bedreigde met z'n mes. Ze verheugden zich er zelfs reeds op te zien, hoe ik door de messentrekker zou worden toegetakeld.

Maar de marskramer schuifelde door het gedrang naar Mientje, de dochter van de waard en fluisterde haar iets in het oor. Ik zag dat het meisje bedenkelijk keek en meteen haar vader, die juist

met een paar kruiken wijn uit de kelder kwam, ging waarschuwen. Wat ze precies zei kon ik niet verstaan, maar ik ving een paar woorden op.

“Hoofdschout.....Amsterdam!”. En ik vermoedde daarom, dat de marskramer haar had verteld, dat ik de zoon was van de hoofdschout in Amsterdam. Ook de waard keek bedenkelijk en krabde zich eens achter het oor.

Toen kwam de waard in onze richting en legde zijn hand op de schouder van de messentrekker.

“Wat wou je?” vroeg die verbolgen.

“Wat ik wou, Andries? Dat je dit heerschap met rust liet.

Die man heeft je niets in de weg gelegd. Ga zitten, drink en hou verder je gemak!”.

Mopperend gehoorzaamde de man, maar hij kon toch niet nalaten mij te waarschuwen, dat ik er goed aan zou doen voortaan bij hem uit de buurt te blijven.

Ik kreeg eindelijk de gelegenheid een paar boterhammen te bestellen en terwijl ik daarop wachtte, luisterde ik naar de gesprekken van de boeren die om me heen zaten. Ze vertelden dat er in de afgelopen nacht in de buurt van Lage Vuursche een paar roofovervallen waren gepleegd en ze vreesden dat die struikrovers ook naar Soest zouden kunnen komen. Ik vroeg me af of dat de reden was dat de veldwachter plotseling was opgeroepen door de dorpsomroeper.

“Het moet de bende van Zwarte Pieter zijn, die daar rondzwerft” meenden de boeren. Andries, de messentrekker was het daar echter niet mee eens en brulde: “Ach wat! Zwarte Pieter is een zeebonk. Een flinke koopvaarder in volle zee aanvallen en plunderen – dat is een kolfje naar zijn hand. Maar denk je, dat hij zich bezig zal houden met het beroven van een paar oude wijven, die bij de weg lopen?”

Andries uit het verhaal

“Wie weet”, zei de waard “Misschien doet hij het uit verveling”.

Ik sloeg verder geen acht op wat ze zeiden, maar at mijn brood, betaalde mijn gelag en wilde juist weggaan, toen de man met de rode mantel die ik buiten had zien staan, binnenkwam en naar de toonbank stapte. Op bevelende toon bestelde hij een paar boterhammen.

“Maar haast je”, zei hij tegen Mientje. “Want wij moeten verder zodra ik mijn paard heb laten beslaan”.

Mientje voldeed aan zijn verzoek en terwijl ze bezig was bleef de vreemdeling met over elkaar geslagen armen voor de toonbank staan wachten. De marskramer klampte hem aan en wilde zijn waren aan hem slijten. De man in de rode mantel was daar niet van gediend en gooide de koffer van de marskramer ondersteboven. Daarna pakte hij het mes van Andries, dat naast hem rechtop in de tafel stak, om één van zijn boterhammen te smeren.

Andries pikte dit niet en als ervaren bekkensnijder ging hij ruzie zoeken met de vreemdeling in rode mantel. Hij daagde de man die hem met minachtende blikken aankeek, uit tot een gevecht. Ik wilde tussenbeide komen, maar Simon, de marskramer die ik hielp bij het oprapen van zijn spullen, trok me aan een slip van mijn jas terug en fluisterde: “Bemoei je er niet mee” De vreemdeling scheen ook wel in

staat zichzelf te verdedigen, want hij gaf de dronkaard een opstopper, die hem naar adem deed happen. Toch zou de zaak een slechte keer hebben genomen. Want Andries trok zijn mes en de boeren en werklieden drongen in een kring om hem en de vreemdeling heen om zich niets te laten ontgaan.

“Laten ze voorzichtig zijn”, fluisterde ik de waard, die naast me stond in het oor: “De vreemdeling is de tsaar van Rusland, die bij zijn zuster Anna Palowna in paleis Soestdijk op bezoek is”.

Vroeger was de tsaar ook anoniem en zonder gevolg naar Amsterdam gereisd. Mijn verzinsel werd daarom dadelijk geloofd. En het was vermakenlijk te zien, hoe de boeren beteuterd afdropen, terwijl de waard probeerde het weer goed te maken bij de vreemdeling en woorden prevelde over de geliefde Anna Palowna die zoveel goeds voor Soest had gedaan en nog deed.

De man met de rode mantel begreep niet, waaraan die plotselinge verandering te danken was en keek me vragend aan.

“Ik heb gezegd dat u de tsaar van Rusland bent”, fluisterde ik hem in het oor zodra de anderen me niet meer konden horen. “Maar houdt u hier niet te lang op en ga snel weg”.

“Ik dank u”, zei hij terwijl hij de boterhammen die Mientje klaargemaakt had bij zich stak. Daarna stapte

hij naar buiten en hoorde ik hem tegen de koetsier zeggen dat hij moest voortmaken. Een ogenblik later vertrok hij, nagegaapt door de boeren die nog steeds niet van hun verbazing waren bekomen.

“Wie kon nou denken, dat die roodmantel de tsaar zou zijn”, sprak de waard.

“De tsaar?!”, riep Simon de marskramer. “Loop toch naar de pomp. Die man is net zo min tsaar als ik Pieterbaas ben. Jullie hebben je laten bedotten”.

“Wat, hoe, was dat de tsaar niet. Wie heeft dat dan verteld?”, mompelden ontevreden omstanders.

“Kom!, Kom”, zei ik, “Tsaar of niet, jullie mogen blij zijn dat de zaak geen verdere gevolgen heeft gehad, want die man zag er wel naar uit om het hoger op te zoeken en ik twijfel er niet aan of de ambachtsheer van Soest, de prins van Oranje, had het u hoogst kwalijk genomen.

Goedemorgen samen”. Met deze groet begaf ik me op weg naar Naarden. Ik was niet bang dat men mij achterna zou komen want in de marskramer had ik een trouwe bondgenoot achtergelaten die het hun wel uit het hoofd zou praten mij lastig te vallen.

Toelichting op de bewerkingen en aanvullingen van bovenstaand verhaal voor de jeugd.

Ik heb het verhaal gesitueerd in 1839 omdat een aantal van de personen die ik door de bewerking introduceer in dit verhaal in die tijd actief waren en bovendien een bepaalde gebeurtenis zich ook in dat jaar voltrok. Bovendien staat in de inleiding van het officiële boek over Ferdinand Huyck dat dit werk kenmerkend is voor het Nederlandse geestesleven rond 1840.

Ten eerste heb ik geïntroduceerd het tafereeltje van de schoolkinderen met de jonge deftige meester die voorbij de lindeboom het kerkplein oversteken. Bij die schoolmeester heb ik voor ogen gehad het hoofdstuk over ‘De oude schoolmeester ‘zoals dat is opgenomen op de blz. 157 tot en met 159 van het boek ‘Soest bij kaarslicht en tuitlamp’-geschreven door Engelbert Heupers. Uit dat hoofdstuk bleek dat de oude schoolmeester in 1839 nog jong was. Op 5 oktober 1838 werd als onderwijzer in de dorpsschool te Soest benoemd Egbert de Jong, geboren op 27 november 1808. Meester De Jong diende vervolgens 47 jaar lang onafgebroken het onderwijs in Soest. Uit dat hoofdstuk bleek ook dat één van de emolumenten van de dorpsonderwijzer was het voorrecht van het houden van duiven op de dorpsstoren. Heupers schrijft daarover het volgende: “Volgens een oud gebruik behoorden

alle duiven van de Nederlands Hervormde Kerk van Soest toe aan de koster die tevens schoolmeester was. Vermoedelijk leverden de duiven nog een aardige bijverdienste op voor de koster-schoolmeester, die de jonge duiven, wanneer zij een paar dagen oud waren en nog net niet konden vliegen, van het nest lichtte en de oude duiven van tijd tot tijd afschoot en planklaar aan liefhebbers van deze delicatessen verkocht. De duivenmest, die zich op de kerkzolders ophoogde, werd ook verkocht. Deze was uitermate geschikt voor het verbouwen van tabak.”

Het vermelden van de lindeboom biedt de mogelijkheid om bij de rondleiding daarop verder in te gaan.

Bij de bewerking heb ik vervolgens in het boek geïntroduceerd de veldwachter Reijer Oosterbeek. In het boekje ‘Soester Politie Historie’ staat op de blz. 38 t/m 40 een verhaal over deze persoon die van 1830 tot 1855 de functie van veldwachter in Soest vervulde. Dat hij niet altijd plichtsgetrouw was bleek uit een schorsing van 6 weken wegens ergerlijk gedrag als gevolg van overmatig drankgebruik. Het verhaal van de veldwachter over ‘de witte wieven’ heb ik ontleend aan een ander boek van Engelbert Heupers, namelijk “Volksverhalen uit Gooi en Eemland en van de westelijke Veluwe”. Het biedt gelegenheid nader in te gaan op de aanwezigheid van het klooster in de Kerkebuurt vóór de reformatie en op

de overgang van het kerkgebouw van de Oude Kerk naar de Hervormden.

Anna Palowna was de echtgenote van prins (en later koning) Willem II, die veel heeft gedaan aan liefdadigheid en maatschappelijk welzijn in Soest. Zij was een zus van de Russische czaar. In 1839 is een zoon van de czaar bij haar op bezoek geweest in Nederland.

N.B. Over de oudste herberg van Soest is eerder geschreven in Van Zoys tot Soest 11^e jaargang nr. 3 en 15^e jaargang nr. 3. In laatstgenoemd nummer is ook een sterk verkorte versie van het verhaal over Ferdinand Huyck te Soest opgenomen waarin weer andere aspecten van het oorspronkelijke verhaal worden belicht en benadrukt.

125 JAAR GELEDEN:

BIJ HET GRAVEN VAN DE DRINKWATERLEIDING ONTSTAAT “EEN BEGIN VAN OPROER ONDER HET WERKVOLK”

Joop Piekema

Sterke mannen waren er nodig bij het graven van de drinkwaterleiding van Soestduinen naar Utrecht eind 1881. Maar ze dronken liever een pittiger watertje dan er uiteindelijk uit de kraan zou komen.... Op zaterdag 17 december 1881 ontstond “aan den Soesterberg”, bij het uitbetalen van de lonen op het bedrijfsterrein te Soestduinen een oproerige beweging. De prikkelbare stemming onder het werkvolk zal vast extra zijn gevoed door de al urenlang neerplenzende regen en de straffe ijskoude wind.

Hoe dan ook, burgemeester C.J.W. Loten van Doelen Grothe, sinds 31 maart 1881 in functie, greep snel en adequaat in.

Uitgaande stukken 1881

Gemeente Soest - nr 628 - 20 december 1881

Aan de Officier van justitie te Utrecht.

Naar aanleiding van de begonnen werkzaamheden aan den Soesterberg voor de waterleiding naar Utrecht, aan welk werk in den afgelopen week een 150 tal arbeiders reeds bezig waren te graven, ben ik zoo vrij onder Uwe aandacht te brengen, dat versterking van Rijkspolitie aan den Soesterberg mijns inziens zeer gewenscht zoude zijn; een begin van oproer onder het werkvolk verleden zaterdag, ten gevolge van een verschil in het uitbetalen, dat evenwel vrij spoedig gesust werd doet mij voornamelijk met mijn vraag tot U komen, of niet tijdelijk een rijksveldwachter aan den Soesterberg zoude kunnen gestationeerd worden, vooral ook met het oog op de vele herbergen aldaar, ter meerdere veiligheid van personen en goederen.

Hopende dat aan mijn verzoek zult kunnen voldoen, noem ik mij met verschuldigde hoogachting.

Loten van Doelen Grothe, Burgemeester.

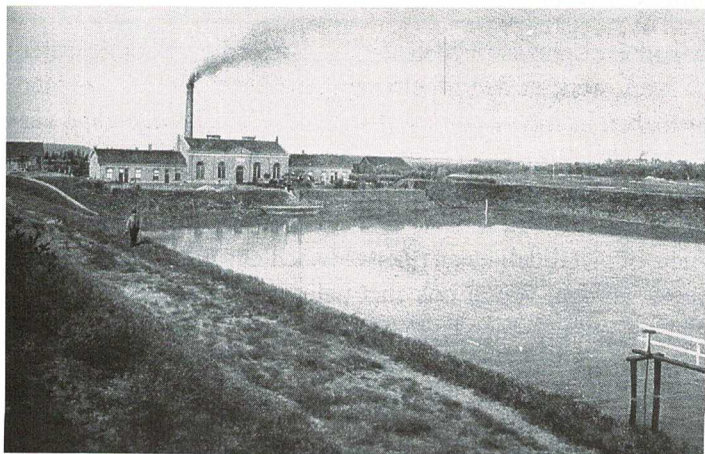
Ingekomen stukken 1881

Arondissement Utrecht - Parket van den officier van Justitie Nr 2766 - 24 december 1881

Naar aanleiding uwer missieve van den 21 sten dezer Nr 628, omtrent meerdere politietoezigt te Soesterberg, heb ik de eer UEG beleefdelijk te verzoeken mij te willen berigten, hoelang het aldaar bedoelde werk zal duren, hoeveel en welke soort van werklieden aldaar werkzaam zijn en zullen blijven, en of het door UEG voldoende wordt geacht, dat de te Soest gestationeerde rijksveldwachter speciaal met het politietoezigt en de nabijheid van het werk worde belast en hem gedurende het werk geene surveillance buiten uwe gemeente worde opgedragen.

Indien door UEG mogt worden gewenscht, dat behalve de reeds in uwe gemeente gestationeerde rijksveldwachters, nog een rijksveldwachter aldaar tijdelijk wierd gestationeerd, zou daartoe een op deugdelijke gronden steunend verzoek aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie moeten gedaan worden, en moeten worden onderzocht, of elders een rijksveldwachter tijdelijk kan worden gemist, welk onderzoek uit den aard der zaak eenige tijd zal vorderen. Reeds is mij door den Heer kantonregter te Amersfoort berigt dat in de brigade Amersfoort geen rijksveldwachter daartoe beschikbaar is.

De Officier van Justitie te Utrecht.
Van Gent.

*Het voormalig
pompstation te
Soestduinen, kort na
1883 geschilderd
door een anoniem
kunstenaar. Het paneel
bevindt zich in het
Waterleidingmuseum
te Utrecht*

Uitgaande stukken 1881

Gemeente Soest - nr 638 - 28 december 1881

Aan de Officier van justitie te Utrecht.

In antwoord op Uw geëerden d.d. 24 december j.l. Nr 2466 heb ik de eer UEA te berichten, dat het werk aan de waterleiding zeker tot October 1882 zal duren; dat er ongeveer een 200 man aan het werk zal komen, zijnde op het oogenblik van het gemelde oproer slechts 120 man bezig. Het grootste gedeelte der arbeiders bestaat op het oogenblik uit inwoners van Soest, doch zijn er een paar ploegen poldergasten en zullen er waarschijnlijk van deze nog wel meerdere komen, daar volgens zeggen van den aannemer deze beter kunnen werken en daardoor meer geld verdienen dan de inwoners dezer gemeente, welke laatste dan ook naar wij vreezen spoedig het werk zullen verlaten.

Daar ik nu vrees, dat bij eenige ongeregeldeheid, de inwoners van den Soesterberg vooral, en hoofdzakelijk Zaterdag en Zondagsavonds in de herbergen last van deze lieden konden krijgen, zoude ik gaarne een bijzonder politietoezicht aldaar hebben. Daar ik evenwel mijne twee gemeenteveldwachters hier te Soest zelf wel noodig heb, kan ik deze daar niet heen zenden. Zoo er geene bijzondere ongeregeldeheden verder voorvallen geloof ik dat het voldoende zal zijn, zoo de alhier gestationeerde Rijksveldwachter speciaal belast werd met het politietoezicht van en bij het werk, verzoekende ik UEA in dat geval beleefdelijk hem er voornamentlijk op te wijzen, dat hij des avonds en hoofdzakelijk de avonden van uitbetaling het oog houdende op de talrijke herbergen, waarheen zij zich mochten begeven.

De Burgemeester van Soest,
Loten van Doelen Grothe.

Uitgaande stukken 1881

Gemeente Soest - nr 645 - 30 december 1881

Aan A. Kaal, onbezoldigd gemeenteveldwachter te Soesterberg.

Daar het mij ter oore is gekomen dat morgenmiddag op het terrein der waterleiding uitbetaling is, en er welligt eenige ongeregeldeheden zouden kunnen gebeuren evenals voor 14 dagen, verzoek ik u morgen een waakzaam oog te houden en bij het terrein te willen surveilleeren. Even zo morgenavond met de oudejaarsavond op de herbergen te letten en te zorgen dat er geen vuurwerk wordt afgestoken noch geschoten.

De Burgemeester van Soest,
Loten van Doelen Grothe.

Gemeente Soest - nr 646 - 30 december 1881

Aan J. Nijeboer, rijksveldwachter te Soesterberg.

Inhoud als boven.

Verdere correspondentie over dit onderwerp is niet gevonden.

Op grond van de aangifteplicht ingevolge de Drankwet van 28 juni 1881 Stb 97 weten we welke herbergen in december 1881 officieel in Soesterberg aanwezig waren: Theodorus Johannes Hoebink, logementhouder, rijtuigverhuurder en tapper, verkoopt sterke drank in “de koffijkamer, de achterkamer en de koepels (drie in getal) van het huis staande Soesterberg wijk D no 46”, beter bekend als “Huis ten Halve”. Debiet in de laatste 12 maanden 1200 liter.

Roelof Lodder, tapper, verkoopt sterke drank in “den benedenvoorkamer van het huis staande Soesterberg wijk D no 70”. Debiet in de laatste 12 maanden 400 liter.

Johannes van Lint, tapper en bakker, verkoopt sterke drank in “de beneden voorkamer van het huis, staande te Soesterberg wijk D no 71”, beter bekend als “Het Zwaantje”. Debiet in de laatste 12 maanden 300 liter.

Weduwe Hendrik Tammer, tapster, verkoopt sterke drank in “de beneden voorkamer van het huis staande te Soesterberg wijk D no 76 A. Debiet in de laatste 12 maanden 150 liter.

Een aantal van 4 lijkt niet te rijmen met “de vele” of “de talrijke” herbergen op de Soesterberg als vermeld in de correspondentie. Het is dan ook waarschijnlijk dat er wel méér adressen waren waar een glaasje kon worden gedronken. In de volksmond werden dat besloten kroegen genoemd.

Ter vergelijking: in Soest (exclusief Soesterberg) waren in 1881 28 officiële gelegenheden waar sterke drank werd getapt.

BRONNEN:

ARCHIEF GEMEENTE SOEST 1812-1928:

- INGEKOMEN STUKKEN 1881 (INV. NR 139);
 - BRIEVENBOEK 1880-1883 (INV. NR 240);
 - INGEKOMEN EN UITGAANDE STUKKEN BETREFFENDE DE DRANKWET, 1881-1892 (INV. NR 711).
- JAARBOEK KNMI 1881 (COLLECTIE AUTEUR).

VOORTS WORDT VERWEZEN NAAR HET ARTIKEL “DE VESTIGING EN ONTWIKKELING VAN HET WATERLEIDINGBEDRIJF IN SOEST” VAN W.H.A. KLEIN, VERSCHENEN IN VAN ZOYS TOT SOEST JAARGANG 10 NR 2.

LEVEND MUSEUM: EEN SFEERBEELD

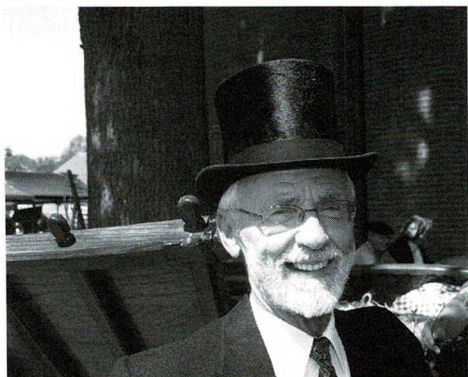
Hans Kruiswijk

“In Soest gebeurt altijd wel wat”, is een veelgehoorde opmerking. Inderdaad: er is de laatste jaren een veelheid aan activiteiten op het gebied van historie en cultuur in ons dorp. 2006 zal de geschiedenis ingaan als het jaar waarin het 100-jarig bestaan van VVV Soest werd gevierd.

De actieve en enthousiaste stichting die de viering van dit bijzondere jubileum organiseert scoorde met het Levend Museum op 1 en 2 juli j.l. een enorm succes. In samenwerking met onze vereniging en Museum Oud Soest werd een geweldig historisch spektakel op poten gezet, waar van enkele duizenden bezoekers genoten. Vooraf gegaan door energievretende voorbereidingen van tientallen vrijwilligers ging op de zomerse ochtend van de eerste juli het evenement van start.

De Vroede Vaderen van Soest arriveerden per koets, terwijl het Museum van ‘top tot teen’ in gereedheid was gebracht om de geschiedenis van ons dorp tot leven te brengen. Op de warme zolder demonstreerde Ben van de Pol zijn rietdekkersambacht en achter het herbouwde Spreukenhuisje toonde een heuse kraamafdeling uit vroeger tijd met charmante kraamzusters het recente verleden (dat heel ver weg lijkt).

In de stijlkamer met het boerenbruidspaar maakten Soesder deerns prachtige handwerkjes, terwijl de bezoekers in Soester dialect werden geïnformeerd en een glaasje kregen aangeboden. In de burgemeesterskamer was de ‘spanning’ voelbaar toen koningin Emma met haar gevolg binnen schreed waar ze werd welkom geheten door gelegenheidsburgemeester Bert Krijger en zijn wethouders.

Voorzitter Wim de Kam als vroede vader

De meisjes van de naaischool

Ondeugend waren de 'meisjes van de naaischool' die in de klas soms ijverig hun best deden. Het was maar goed dat er de nodige nonnen en een pastoor rondliepen om toezicht te houden.

(Alhoewel ook de nonnen bevangen waren door een zekere uitbundigheid!) In het nostalgische winkeltje van "Soest Vooruit" kweten charmante jonge dames zich van hun taak om al het moois en schoons van Soest onder de aandacht te brengen. Groot succes was ook de renaissance van café De Gouden Ploeg. De vrijwilligers die het vermaarde etablissement min of meer nabouwden, konden trots zijn op hun werk. De vroegere bomvolle werkplaats van het Museum was onherkenbaar: het mooie, hoge balkenplafond was weer zichtbaar en de prachtige handgemaakte lambrisering gaf het geheel een nostalgische uitstraling. In de Gouden Ploeg werd door de Soester boeren (en een stoute non) fanatiek gekaard, terwijl de medewerkers achter de bar overuren maakten.

Beheerders Jean Meerts en Hennie Koenders met bierbak

Het buitenterrein was eveneens een sfeervol geheel. Een dikbil met kalf lag tevreden te herkauwen, de ijscoman deed goede zaken, er waren gezellige stalletjes, de Oude Nevel van de Soester brandweer stond te glimmen en natuurlijk ontbrak de Windhond niet. In het gildehuis waren oude kranten, kaarten en foto's van oud-Soest verkrijgbaar en ambachtelijke bakkers demonstreerden hoe ze overheerlijke tompoucen maakten. Het succes van het weekend werd mede bepaald doordat de organisatie er voor zorgde dat er muziek en optredens waren. Het Gilde en de jeugdafdeling van de Soester Boerendansgroep ontbraken natuurlijk niet en het nog jonge Soester Knollenkoor van Apollo leverde een grote bijdrage aan de gezellige sfeer. Er werd volop meegezongen met bekende zeeman- en drankliederen. Zelfs de polonaise vierde hoogtij! De veldwachter, de dorpsomroeper en de Historische Fietsgroep completeerden het beeld van 'toen'. Het Levend Museum bevestigde nog weer eens dat historie alles te maken heeft met beleven en emotie. De organisatie en de vele vrijwilligers zetten een prachtig evenement neer, waar nog lang met warme gevoelens op zal worden teruggekeken.

Hoofdsuppoost Jopie Koot als non

SOESTER VERENIGINGEN (DEEL 7) ARTISHOCK

Wim de Kam

In 2007 bestaat de vereniging Artishock veertig jaar. Mede met het oog op de viering van dit jubileum is binnen de vereniging een werkgroep opgericht om de geschiedenis van de vereniging te belichten. Naar het resultaat ben ik zeer benieuwd.

In 1985 schreef de journalist van de Soester Courant:

“als de geschiedenis van deze in meer dan één opzicht roemruchte vereniging ooit nog eens onderwerp van serieuze historievorschers wordt, dan krijgen ze een flinke kluif te verwerken. Waarschijnlijk komen ze zelfs voor een onmogelijk opgave te staan. Onder de “oude” Artishockers heerst een kluwen van opvattingen over de ontstaansgeschiedenis”

De journalist schreef dat in het jaar 1985 omdat Artishock toen haar twintig jaar jubileum vierde in een vraaggesprek met een aantal “oude” Artishockers van het eerste uur. Het feit dat in 1985 het twintig jaar jubileum werd gevierd terwijl de vereniging pas in 1967 is opgericht is al tekenend voor de verwarring. Toch is dat nog redelijk te verklaren. Al min of meer vanaf 1965 werden ‘kunstzinnige avonden’ georganiseerd door Willem Jan v.d. Wetering (nu werkzaam bij andromeda uitgeverij; zie www.andromeda-uitgeverij.nl). Dat

gebeurde meestal in galerie Soestdijk een tot studio omgebouwde paardestal aan de Koninginnelaan.

Het idee om een kunstenaarsvereniging op te richten ontstond in café ‘De Gouden Ploeg’, dat door diverse kunstenaars regelmatig werd bezocht. De eigenaar van het café Ries Stalenhoef was bereid een achterzaaltje van het café (de blauwe kamer) beschikbaar te stellen voor allerlei culturele activiteiten.

Tot de oprichters van Artishock behoorden behalve de genoemde Willem Jan v.d. Wetering in ieder geval diverse leden van de familie Prinsen, waaronder de vorig jaar overleden kunstenaar Otto Prinsen, diverse leden van de familie Joosten en niet te vergeten Jan Visser, van wie wel werd opgemerkt dat hij Arti Meshocke was en die ook optrad als eerste voorzitter van de vereniging. Ongetwijfeld zijn er meer mensen van het eerste uur die het vermelden waard zouden zijn maar bij gebrek aan gegevens daaromtrent kunnen die nu niet worden genoemd.

De naam van de vereniging is gebaseerd op een suggestie van Julia van Schaik, één van de eerste bestuursleden. Het moest iets te maken hebben met kunst (arti) maar ook met de schok die ontstond in de sfeer van confronta-

tie tussen de gevestigde orde en de vrije kunstenaar. Voor het tijdsbeeld is van belang dat de provo's volop in de belangstelling stonden.

Na een periode waarin het met het verenigingsleven in de samenleving (tweede helft van de jaren vijftig en eerste helft van de jaren zestig) bergafwaarts ging onder invloed van de opkomst van de televisie, vertoonde deze in 1967 opgerichte vereniging een opmerkelijke bloei. Ze was dan ook super-actief al ging dat wel eens gepaard met chaos en problemen omdat het maken en in acht nemen van regels en administratieve ordening, waaraan geen enkele club kan ontkomen, nu bepaald niet de sterkste kanten waren van deze vereniging. Creativiteit en vernieuwing stonden voorop! Tal van bekende artiesten en kunstenaars werden naar Soest gehaald en ook in en door eigen kring werd een veelheid van activiteiten ondernomen. Een probleem was o.a. het vinden van een geschikte ruimte voor de veelheid van activiteiten want met hoeveel romantische nostalgie ook teruggeblikt kan worden op de sociëteitsruimte in de blauwe kamer van de Gouden Ploeg, voor tal van activiteiten was meer en andere ruimte nodig. Nadat de galerie Soestdijk op de Koninginnelaan door geldgebrek moest ophouden te bestaan werd onderdak gevonden in de oude v.d. Huchtschool aan de Molenstraat. Dat was echter maar tijdelijk want op de plaats van die

school zou de nieuwe bibliotheek worden gebouwd die inmiddels ook weer is afgebroken ten behoeve van woningbouw. Ook werd tijdelijk onderdak genoten in een lokaal van een inmiddels ook afgebroken schoolgebouw aan de Middelwijkstraat.

In 1969 werd ruimte betrokken in het St.Jozefgebouw aan de Steenhoffstraat, in een deel waarvan de vereniging nu nog is gehuisvest. Overigens was al eerder in de jaren zestig ruimte in dit destijds in verval zijnde gebouw door een aantal kunstenaars gekraakt.

De actieve vereniging kreeg al snel lof toegezwaaid van de kant van de autoriteiten. In een artikel 'De Burgemeester vertelt' in de Soester Courant van 4-8-1967 liet de toenmalige burgemeester baron Bentinck zich lovend uit over de activiteiten van de vereniging.

Toch was het bepaald niet altijd pais en vree met de autoriteiten en was er menigmaal een botsing en ontleende Artishock zelf een deel van haar karakter en imago aan het zich afzetten tegen de autoriteiten. Tegelijkertijd voerde men een strijd om erkenning te krijgen van het gemeentebestuur en dat niet alleen door waarderende woorden maar vooral door het verkrijgen van subsidie. De vereniging stelde zichzelf ook politiek op en wel aan de linkerkant van het spectrum. Een aantal vooraanstaande leden van de vereniging ging zelf een actieve rol spelen in de poli-

tiel. Zo werd Ben Joosten, één van de vele voorzitters van de vereniging en zelf een beeldend kunstenaar, leider van de D'66 fractie en Jan Visser werd aanvoerder van Progressief Soest.

Verder was de vereniging zeer actief in het voeren van actie. Dat was aanvankelijk met name actie tegen de geplande weg over de Eng maar kwam later tot een hoogtepunt met de actie tegen de Centrumplannen op de Zuidelijke Eng en de geplande aanleg van een Centrumweg. Door de toenmalige aanvoerder van de VVD-fractie, mevr. Korthuis, werden sommige acties als 'hysterisch' aangemerkt.

De vereniging zette zich soms flink af tegen bestaande instellingen en activiteiten. Zo moest o.a. de VVV het ontgelden en de organisatoren van de tweejaarlijkse winkelbeurs. De vereniging liet zien dat ze zelf bepaalde zaken goed kon organiseren zoals de kunstmarkt.

De vereniging was de bakermat van allerlei activiteiten die later zijn zelfstandig. Zo zijn Spullenhulp, de Kinderboerderij, de Soester Orkest Vereniging, de Wereldwinkel en een afdeling van Amnesty International min of meer vanuit Artishock ontstaan. De vereniging zorgde zelf voor veel publiciteit. Uitgebreid gaven de plaatselijk verschijnende kranten ook verslag van de bezoeken die de toenmalige prinses Beatrix bracht aan verschillende exposities die in Artishock waren

georganiseerd.

Het verenigingsbestaan is behalve door hoogtepunten ook gekenmerkt door dieptepunten en crisissen.

Na een statutenwijziging in 1969 werd de vereniging opengesteld voor iedereen en werd het stelsel van ballotage van kunstenaars verlaten. Op zich begrijpelijk in het licht van de democratisering waar de vereniging voor ijverde, maar tegelijkertijd ontstonden na enige tijd vragen over de bewaking van de kwaliteit en een bezinning op de doelstellingen. Kwamen de kunstenaars zelf nog wel voldoende aan hun trekken, waarvoor de vereniging toch in eerste instantie was bedoeld?

Een ander aspect was de professionalisering van het cursuswerk en daarmee ook van de leiding van de vereniging. Er ontstonden spanningen tussen de professionele leiding en de vrijwilligers. Dat leidde er uiteindelijk toe dat de cursusactiviteiten werden ondergebracht in een stichting die ook de naam Artishock droeg (1980). De totstandkoming van deze stichting was hoewel onontkoombaar bepaald niet onomstreden binnen de gelederen van de vereniging.

De crisis werd verdiept toen het gemeentebestuur voorstelde Artishock te verhuizen naar De Borg dit mede met het oog op de voorgenomen verkoop van het St. Jozefgebouw waarin de gemeente niet verder wilde investeren.

De vereniging Artishock was fel tegen die verhuizing, terwijl de stichting Artishock er wel oren naar had onder bepaalde voorwaarden. Na een felle 'woordenstrijd' wist de vereniging uiteindelijk te voorkomen dat ze moest meeverhuizen.

De scheiding had echter wel tot gevolg dat in 1986 de activiteiten binnen Artishock op een laag pitje kwamen te staan. Na nog enkele jaren onzekerheid kon de vereniging uiteindelijk met de nieuwe eigenaar van het gebouw overeenstemming bereiken over de huur van de ruimte binnen het St.Jozefgebouw.

In de jaren negentig is de vereniging in rustiger vaarwater terecht gekomen. Van politieke actie is geen sprake meer en ook het provocerende en linkse karakter ervan is verdwenen. In zeker opzicht is de vereniging aan te merken als een normale burgerlijke vereniging. Dat past ook bij het huidige tijdsbeeld dat niet te vergelijken valt met de jaren zestig, ook al is er in historisch perspectief wat af te dingen op het 'progressieve karakter' daarvan zoals dat in de herinnering van hen die de jaren hebben meegemaakt werd beleefd.

Nog steeds echter is ondanks de wijziging van het karakter en de bescheiden pretenties sprake van een bloeiende vereniging, die haar leden en het cultuurminnend publiek in Soest het nodige biedt. In ieder geval mag Soest ondanks de terechte kritiek die er

geweest is op minder fraaie aspecten van de vereniging die er ook geweest zijn, dankbaar zijn voor wat deze vereniging Soest gedurende bijna veertig jaar heeft geboden.

Eén activiteiten van Artishock waaraan hiervoor niet is gerefereerd wil ik tot slot nog even noemd: het filmhuis. In het gemeente-archief is een vrij recent werkstuk aanwezig waarin de geschiedenis van het tonen van films in Soest is belicht. Bij een andere gelegenheid zal in dit blad daaraan nog aandacht worden gegeven.

GRAVEN IN DE OUDE KERK DEEL I

Ton Hartman m.m.v. Gérard Derks en Reinier Hilhorst.

Inleiding

Bij het lezen van deze titel moet u niet denken dat wij met de “schup” in de Oude Kerk aan de gang gegaan zijn. Wellicht zullen er misschien nog wel wat overblijfselen uit vroegere tijden onder de vloer verstopt liggen. De Oude Kerk is zonder twijfel het oudste bouwwerk van Soest. In zijn huidige omvang zou deze dateren uit het eind van de 15^e eeuw¹.

Het doel van onze speurtocht is niet onder de kerkvloer gelegen maar is de kerkvloer zelf. Deze vloer bestaat uit blauwgrijze hardstenen platen, in verschillende platen is tekst aangebracht en deze hebben dus dienst gedaan als grafsteen. Gelukkig zijn er nog verschillende teksten goed leesbaar en we hebben nagezocht of we deze personen een genealogische achtergrond kunnen geven.

We willen hierbij Gijs van Brummelen bedanken die zo bereidwillig was om de kerk te openen en ons de gelegenheid gaf om rond te kijken.

Begraven in de kerk

We mogen aannemen dat het begraven in de kerk al vrij gauw na de bouw

begonnen zal zijn. Waarschijnlijk was dat een van de eerste mogelijkheden om weer wat geld binnen te krijgen. Daarmee wordt ook wel duidelijk dat in de kerk begraven worden niet voor iedereen weggelegd was. Ook in de kerk waren de standsverschillen merkbaar; de graven dicht bij het altaar waren vaak duurder. Dat de grafzerken in de kerk problemen konden geven was voor een doopsgezinde predikant reden om zich niet in de kerk te laten begraven. Zijn grafschrift luidt dan ook;

“Marten Schagen, bedienaar van het goddelijk woord onder de Doopsgezinden, geboren te Alkmaar 24 October 1700 en overleden te Utrecht 21 October 1770, heeft om de levenden niet te schaden voor zich dit graf onder den blooten hemel gekoozen,...”

In Frankrijk werd het in 1804 verboden om in besloten gebouwen mensen te begraven. Hoewel Nederland een vazalstaat van Frankrijk was golden voor het begraven nog steeds de Nederlandse wetten. Toen Napoleon zijn broer koning Lodewijk in 1810 aan

¹ Hilhorst, Jan H.M. en Hilhorst, Jos G.M., Soest Hees en De Birk van de achtste tot de zeventiende eeuw, Hilversum 2001, blz. 237 t.m. 239.

de kant schoof golden de Franse wetten ook in Nederland. Na de val van Napoleon werden vele wetten weer teruggedraaid en bij soeverein besluit werd het begraven in de kerk weer toegestaan. Koning Willem I verbood tenslotte het begraven binnen opnieuw per 1 januari 1829². Op deze laatste datum komen we bij de Soester zerken nog even terug.

Tijdens het schrijven van dit artikel werd op de radio een wel zeer toepasselijke plaat gedraaid. Treffend was de liedtekst waarin de begraven personen en de latere kerkgangers genoemd werden; “de hoge heren van het dorp”. De vertolker was Peter Schaap.

Hoe kwamen deze hoge heren van het dorp in de kerk te liggen: daarvoor werd bij leven vaak al een graf gekocht. Toevalligerwijs kwam ik een verkoping van een graf tegen betreffende Soest. Na het overlijden van jhr. Mr. Wilhelmus Franciscus (van der Merwede) van Muijlwijck werd een veiling belegd in de Stadsdoelen te Amersfoort op 9 juni 1801. Op deze veiling werd omvangrijke onroerende goederen verkocht (o.a. de boerderij “Grootelo”³) en als laatste enkele graf-

kelders. Deze jonkheer was niet gehuwd maar wel in bezit van enkele grafkelders. Of die via vererving of door eigen aankoop in zijn bezit zijn gekomen is ons niet bekend. Aangezien hij maar één grafkelder voor zichzelf nodig had (of was zijn lichaam in een familiegraf bijgezet?) werden er vier kelders verkocht waarvan één in de Joriskerk en twee in de Middelkerk (welke kerk zou bedoeld worden?) in Amersfoort. Als laatste object - dit was nummer negenendertig, dus een lange zit - werd een grafkelder in de kerk van Soest aangeboden. Deze werd ingezet door den heer Jan Baptist van Keulen op f 14, - en niet meer verhoogd⁴. In de akte werd verder niet omschreven hoe de grafkelder herkenbaar is en waar de registratie van deze koop geschiedde. Of deze heer Jan Baptist van Keulen gebruik van deze kelder heeft kunnen maken is mij niet bekend. Bij het lezen van het woord grafkelder denkt u waarschijnlijk aan de bijzetting van leden van de koninklijke familie in de grafkelder in Delft. Daar werd de kelder afgesloten met een steen van 5000 kilo. De kelders in Soest zullen wel niet veel groter zijn geweest dan de maten van een normale doodskist.

² Borst drs. P., de Groot drs. A., Jonker-Klijn drs. J.G. en Roks R., Graven en begraven in de Dom van Utrecht, Bunnik 1997, blz. 16.

³ Derks G.J.M., “Het erf Grootelo aan het Kort End”, gepubliceerd in dit periodiek; 2 1^e jr. nr. 4 blz. 16 t.m. 25 en 22 jr. nr. 1, blz. 1 t.m. 8.

⁴ Archief Eemland, Notarieel Archief, J. de Louter, AT 051a003 rep. 213.

Begraven in de kerk van Soest

Een vluchtig onderzoek in de archieven van de Oude Kerk en van het gerecht Soest heeft geen registratie van de grafkelders opgeleverd. Waarschijnlijk zijn deze niet voor het nageslacht bewaard gebleven. Ook is niet bekend of de grafstenen nog allemaal op hun plek liggen; mogelijk zijn er wel eens verzakkingen geweest en zal bij verbouwingen de vloer geëgaliseerd zijn. Misschien zijn er wat stenen verhuisd of omgedraaid. Soms is dat bewust gedaan, tijdens de “fluwelen revolutie” van 1795 hebben sommige adellijke families hun steen laten omdraaien⁵. Zij waren bang voor een hernieuwde beeldenstorm. Niet geheel onterecht, in de Domkerk van Utrecht zijn enkele grafmonumenten ernstig beschadigd door patriotten⁶. In Soest hebben we geen enkele aanwijzing gevonden dat er adellijke personen in de kerk begraven liggen. Nu zal de oplettende lezer en kerkbezoeker opmerken dat de wapenborden die in de kerk hangen toch ter ere van de overledenen zijn opgehangen. Inderdaad zijn deze rouwborden prominent aanwezig maar daarmee is nog niet gezegd dat al deze personen of families in of rond de

Oude Kerk begraven zijn. Voor meer informatie over de wapenborden verwijs ik u graag naar het werk van dominee Bos⁷.

In de archiefbeschrijving vonden we wel een duidelijke verwijzing naar werkzaamheden aan de kerkvloer. In een rekest aan Gedeputeerde Staten van Utrecht worden bestek, voorwaarden en kwitanties overlegd. Deze stukken *betreffende het verhogen van de vloer in de kerk en het vernieuwen van de stenen en grafzerken*. Dit zou zich afgespeeld hebben in 1780-1781. Helaas was er geen tijd meer om deze stukken in te zien⁸.

In het portaal onder de toren ligt in een hoekje ook een grafsteen met inscriptie, om deze normaal te kunnen lezen zou de steen 90 graden gedraaid moeten worden. Heel onwaarschijnlijk is het dat in het portaal iemand begraven zou zijn, de kans is groot dat de fundering van de toren in de weg lag. Wat nog riskanter zou zijn is dat de fundering ondermijnd zou kunnen worden. Ook de houten vlonder waarop de stoelen staan bemoeilijkte ons onderzoek; daar konden we niet onderkijken.

⁵ Callenbach Dr. J.R., Neerland's Onafhankelijkheid Hersteld. Nijkerk 1913, blz. 19.

⁶ Borst drs. P., de Groot drs. A., Jonker-Klijn drs. J.G. en Roks R., Graven en begraven in de Dom van Utrecht, Bunnik 1997, blz. 50.

⁷ Bos, dominee J.J., manuscript “Uit de geschiedenis van Soest”, Nederduitsch-Hervormde Gemeente, transcriptie Historische Vereniging Soest, blz. 17 t.m. 20.

⁸ Het Utrechts Archief, Inventaris van de Archieven der Hervormde Gemeente te Soest, dossiernr. 140.

Andere historici

We zijn niet de eerste historici die een registratie gemaakt hebben; dominee Bos heeft in zijn manuscript de gehele kerk (zijn kerk) beschreven. Toch maakt hij maar melding van 5 grafstenen in de kerk; dit zijn ook de meest opvallende stenen waar je bijna niet omheen kunt. Wel van belang is dat hij ook melding maakt van een grafzerk die verdwenen zou zijn na 25 maart 1821. Deze grafsteen zou voorzien zijn van een wapenschild en de naam “Dorsché”⁹. Nu hebben we bij een grafsteen wel vaag de contouren van een wapenschild gevonden en ook vermoedden we dat er een naam onder heeft gestaan. We kunnen dus voorzichtig concluderen dat de gravingen in der loop der jaren toch wat zijn gaan slijten. Redenen genoeg om de kerkvloer te bestuderen. Een vraag die wel altijd in de nevelen van de geschiedenis zal blijven hangen is waarom dominee Bos de andere stenen niet opgeschreven heeft?

Ongeveer een eeuw geleden is er een andere inventariseerder in de kerk geweest, Mr. P.C. Bloys van Treslong Prins. Deze man heeft een groot gedeelte van Nederland rondgereisd en allerlei gegevens van wapenborden en grafstenen genoteerd. Omdat de inde-

ling iets anders was tijdens zijn bezoek – op het koor stond nog een muur die het koor in tweeën deelde en in de kerk stond opvallend de koninklijke bank – heeft hij stenen gezien die wij nu niet kunnen vinden. Bloys van Treslong Prins heeft 47 opschriften opgetekend, zijn inventarisatie is voor ons van onschatbare waarde¹⁰.

Onze bevindingen

Wij hebben 52 grafteksten kunnen ontdekken waarbij u van sommige opschriften niet te veel moet voorstellen, bij sommige zijn de initialen beperkt tot een letter of moest het grafnummer toereikend zijn. Begrijpelijk is het dat er niet teveel letters gebruikt werden, het was puur handwerk en elke letter kostte geld. Een extra hindernis is dat vroeger letters die veel op elkaar lijken door elkaar werden gebruikt. C en K worden vaak verwisseld evenals U en V en I en J of II en Y. Nog even over de grafnummers, het hoogst gevonden nummer is 145. Zou dit betekenen dat er in de loop der jaren 145 graven zijn uitgegeven? Een voorzichtige berekening zou dan kunnen zijn dat er ongeveer 200 personen in de loop der tijden ten ruste zijn gelegd in de Oude Kerk. In die eeuwen dat begraven

⁹ Bos, dominee J.J., manuscript “Uit de geschiedenis van Soest”, Nederduitsch-Hervormde Gemeente, transcriptie Historische Vereniging Soest, blz. 20.

¹⁰ Bloys van Treslong Prins Mr. P.C., Genealogische en Heraldische gedenkwaardigheden en uit de kerken der Provincie Utrecht, Utrecht 1909, pag. 156 t.m. 158.

werd in de kerk was kindersterfte een veel voorkomend verschijnsel. Hoogstwaarschijnlijk zullen de zuigelingen en kleinere kinderen niet in het familiegraf begraven zijn, anders is onze schatting veel te laag.

Als we de lijstjes naast elkaar leggen heeft Bloys van Treslong Prins 15 stenen gezien die wij nu niet konden vinden en hebben wij twintig grafstenen gevonden die hij toen niet kon zien of die te onduidelijk waren om te lezen.

Sommige grafstenen zijn voorzien van een jaartal, bij enkele is dat het overlijdensjaar maar bij andere vermoedde we dat dit het jaar van aankoop van het graf is. Het oudst vermelde jaar is 1635 en de "nieuwste" dateert uit 1789. Er zijn opvallend veel zerken met het jaartal 1661 en ook nog een paar uit omliggende jaartallen. Is de kerkvloer in die tijd opnieuw gelegd en zijn er grafkelders verkocht? Was er een actieve predikant die de boer op ging om te verkopen?¹¹ Ging het in de landbouw goed – de belangrijkste inkomstenbron – dat er geïnvesteerd werd in de laatste rustplaats?

We komen nog even terug op *de hoge*

heren van het dorp, er is maar één grafopschrift waar een vrouwspersoon op is vermeld. Voor de andere stenen moeten we misschien denken dat de vrouwen trouw zijn tot in het graf.

Hoewel de Oude Kerk vanaf de reformatie rond 1580 alleen voor de protestantse eredienst gebruikt mocht worden zijn er toch katholieken begraven. Van negentien grafstenen vermoeden we dat ze door rooms-katholieke families gekocht zijn. Van twaalf grafstenen zullen de families waarschijnlijk wel gekerkt hebben in de Oude Kerk. Deze situatie is zeker niet uniek, in tal van kerken werden de katholieken nog steeds begraven in de geconfisqueerde kerk¹². Zouden de predikant en ouderlingen blij geweest zijn met deze "*paapen*" in hun Godshuis? Pas in 1685 was er in Soest een zelfstandige kerkeraad¹³, dus de dominee had wel enig zelfbeschikkingsrecht. Sinds de Middeleeuwen werd het kerkgebouw als een zelfstandig instituut beschouwd, in de stukken in het archief werd gesproken over de kerkfabriek¹⁴. Deze beheerde niet alleen het gebouw maar ook de landerijen die in het bezit van de kerkfabriek waren.

¹¹ Het is van mij een veronderstelling dat de predikant daar baat bij kon hebben, er zijn geen bewijzen voor gevonden.

¹² Borst drs. P., de Groot drs. A., Jonker-Klijn drs. J.G. en Roks R., Graven en begraven in de Dom van Utrecht, Bunnik 1997, blz. 10.

¹³ Dekker C. Inventaris van de Archieven der Hervomde Gemeente te Soest, Utrecht 1966, blz. 2

¹⁴ Hilhorst, Jan H.M. en Hilhorst, Jos G.M., Soest Hees en De Birk van de achtste tot de zeventiende eeuw, Hilversum 2001, blz. 235 t.m. 237.

Waarschijnlijk verkocht deze ook de graven. De hoge heren van het dorp die het gerecht Soest bestuurden, de schout en schepenen, zullen ook in wisselende samenstelling de kerkfabriek bestuurd hebben. Misschien kunnen we stellen dat de reformatie van Soest niet echt gelukt is gerekend naar het aantal lidmaten. Zodoende kon er niet genoeg bestuurlijk kader uit gereformeerde kring gevonden worden en bleven er kapitaalkrachtige katholieke boeren in het dorpsbestuur. Dit dorpsbestuur benoemde tot 1685 ook de kerkmeesters. Als de kerkfabriek financiële tekorten had zullen ze zeker bij het dorpsbestuur aangeklopt hebben; graven verkopen zou verlichting van het geldtekort betekenen.

Uit de archieven

Voor de dominee of koster van de hervormde gemeente betekende een begravenis een kleine aanvulling op de inkomsten, in de archieven hebben we een kasboek gevonden. Onder de vermelding van het gebruik van 't *dootlaken* ook wel *baerlaken* of *pelkleet* staan verschillende posten. Als deze mensen allemaal hervormd waren zou de predikant spoedig

voor een lege kerk staan. Volgens een telling waren er in 1663 maar 39 belijdende lidmaten¹⁵ terwijl het inwonertal van Soest in 1648 op 907 personen geschat werd¹⁶. We denken enkele namen te herkennen als rooms-katholiek. Alleen het gebruik van het doodlaken bracht 12 stuivers per keer op in 1684, het luiden van de klok leverde weer meer op en in 1691 kostte een *kerkegraft* 3 guldens. Hoewel er nog veel meer interessante details in vermeld zijn besluiten we dat kasboek met de volgende citaten; *den 28 dito* (juli 1684) *drie lijken van Hogerhorst* en iets verder *den 5 maart* (1685) *voor een lijk van Santvoort*¹⁷. Van Hogerhorst is bekend dat zich daar een schuilkerk van de katholieken bevonden heeft¹⁸. Thans is Hogerhorst nog een prachtige oude boerderij die volop in bedrijf is, weliswaar met moderne bijgebouwen. Het is pittoresk gelegen aan de overkant van de Eem tegenover de Kleine Melm. Sandvoort is gelegen bij Baarn en daar stond in de 18^e eeuw de Rooms-katholieke kerk.

In de volgende aflevering willen we wat dieper ingaan op de individuele grafstenen.

¹⁵ Hilhorst, Jan H.M. en Hilhorst, Jos G.M., Soest Hees en De Birt van de achtste tot de zeventiende eeuw, Hilversum 2001, blz. 294.

¹⁶ Hilhorst, Jan H.M. en Hilhorst, Jos G.M., Soest Hees en De Birt van de achtste tot de zeventiende eeuw, Hilversum 2001, blz. 99.

¹⁷ Het Utrechts Archief, Inventaris van de Archieven der Hervormde Gemeente te Soest, dossiernr. 194.

¹⁸ Hilhorst Gijs, Monkhorst Gerard, Raven Gerard, Hoogland-West, gepubliceerd in "De Bewaarsman" 7^e jrg. No. 2 blz. 71.

UIT HET MUSEUM

Enige tijd geleden is in het Museum Oud Soest gemaakt 'Het Spreukenhuisje', als herinnering aan het spreukenhuisje dat gestaan heeft aan het Kerkpad. De bordjes met de spreuken zijn allen geproduceerd in de potterij van Vlieguut.

Naar aanleiding van de publiciteit in de regionale pers hebben diverse personen een bezoek gebracht aan het museum.

Naar aanleiding van één van deze bezoeken werden we in augustus verrast met een telefoontje van een inwoner uit Baarn, te weten de heer J. Kotten.

Die bood ons als schenking 75 verschillende voorwerpen aan die allemaal geproduceerd zijn door Vlieguut. Met deze schenking is het museum zeer ingenomen. Op dit moment worden de voorwerpen allemaal geregistreerd in de collectie-registratie en binnenkort zullen de voorwerpen ten toon worden gesteld in het spreukenhuisje op de tweede verdieping van het museum. Een overzichtsfoto van de voorwerpen is in dit blad afgedrukt.

Uit het museum.

De leden van de Historische Vereniging Soest werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen. Voor nadere informatie kunt u met de contactpersonen overleggen, te weten:

Werkgroep:

Archeologie	: de heer J. van der Putten,	06 27030981
Genealogie	: de heer W. Routers, routers@wanadoo.nl	035-6010169
Mondelinge geschiedenis	: de heer W.P. de Kam, wim.de.kam@wolmail.nl	035-5880048
Contact Gemeentelijke Monumentencommissie	: de heer H. Gerth,	035-6016635
Contact Museum Oud Soest	: de heer W.P. de Kam, wim.de.kam@wolmail.nl	035-5880048

De contributie per jaar € 20,- voor leden in Nederland
 € 25,- voor leden in het buitenland
 € 35,- voor het bedrijfsleven

Betaling contributie op rekeningnummer 3599.02.235

Betaling bijzondere evenementen op rekeningnummer 3159.91.720

Losse nummers : Verkrijgbaar bij de secretaris.
 Leden € 2,50
 Niet-leden € 5,00

INHOUDSOPGAVE NAJAARNUMMER 2006

	Blz.
Nogmaals het Seminarie te Soest	1
Geschiedenis voor de jeugd, ook voor volwassenen interessant	15
125 jaar geleden: bij het graven van de drinkwaterleiding...	23
Levend museum: een sfeerbeeld	27
Soester verenigingen (deel 7): Artishock	29
Graven in de Oude Kerk (deel 1)	33
Uit het museum	39

